

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

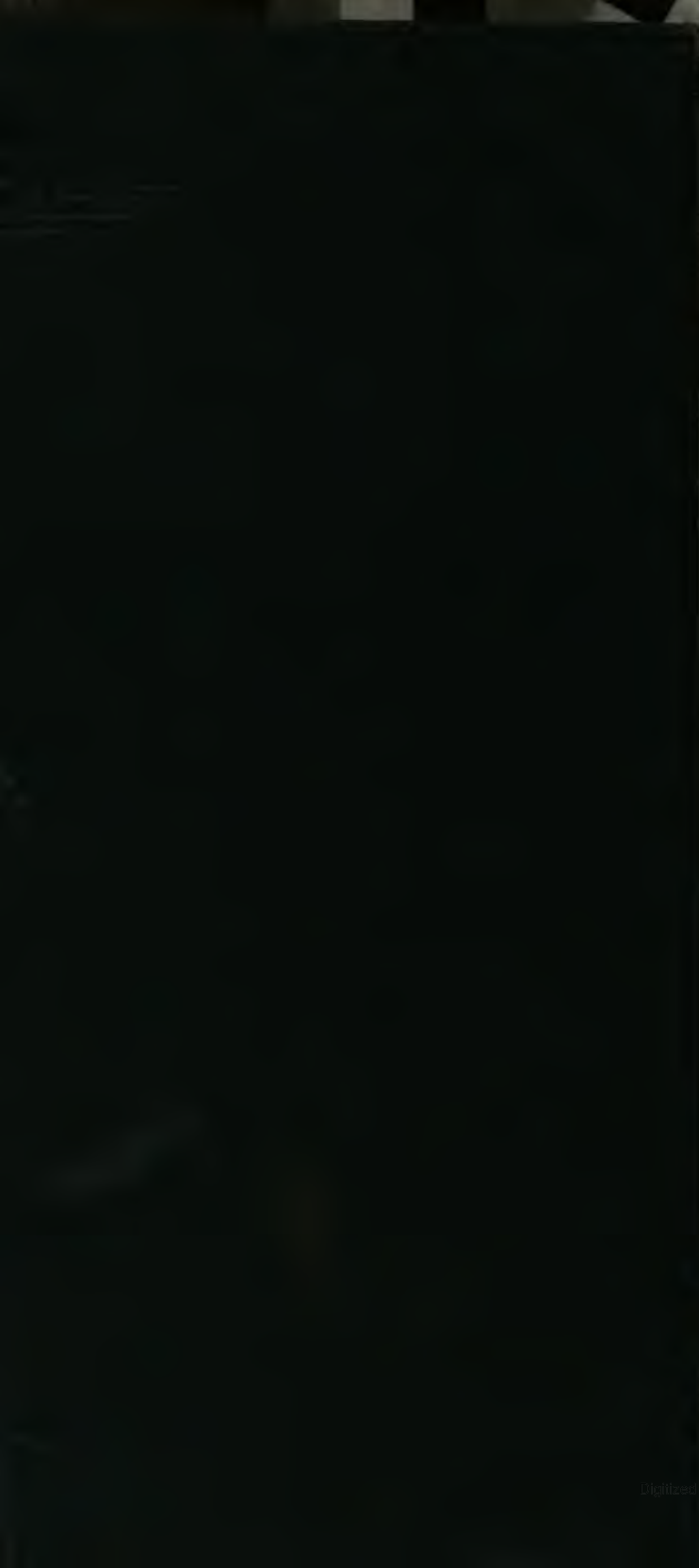
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

V Mol 269.44

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

71.

Ukrainian
Knowledge Society
46 East 7th Street,
New York, N. Y.

71.

Молієр.

ТАРТЮФ.

КОМЕДИЯ В ПЯТИ ДІЯХ.

Переклав

В. Самійленко.

Видане Редакції „Літературно-Наукового Вістника“.

У ЛЬВОВІ, 1901.

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка,
під зарядом К. Беднарського.

✓ Mol 269.44

✓

HARVARD
UNIVERSITY
LIBRARY
JAN 16 1976
74 * 1

74 * 1

ДІЄВІ ОСОВИ:

Пані Пернель, Оргонова мати.
Оргон.
Ельмира, його жінка.
Даміс } Оргонові діти.
Марьяна }
Валер, закоханий у Марьяну.
Клеант, Ельмирин брат.
Тартюф, фальшивий девок.
Дорина, служниця Марьяни.
Пан Лояль, судовий пристав.
Поліцай.
Фліпота, челядка пані Пернель.

Дієть ся Парижі, в Оргоновім домі.

ДІЯ ПЕРША.

Сцена перша.

Пані Пернель, Ельмира, Марьяна, Клеант, Даміс,
Дорина, Фліпота.

Перн. Ходім, Фліпото; йди-ж! Не хочу тут баритись.
ьм. Так прудко ви йдете, що нам не поспішитись.
Перн. Ви далі вже не йдїть, невісточко моя,
Бо церемоній сих зовсім не хочу я.
ьм. Звичайність так велить, а ще-ж ви наша мати.
Але скажіть: чого вам хутко так тікати?

П. Перн. Бо надивили ся на сей розгардіяш.
Щоб догодить мені — є клопіт, та не ваш;
Тому від вас я йду свого спокою ради —
Бо тут сьмієть ся всяк із кожної поради
Мені ваги нема, та й не мовчить ніхто.
Та се-ж не иньше що, як двір царя Пето!
Коли...

Дор.

П. Перн.

Голубочко! ти дуже язиката.
Сваволі й сьмілости в тобі як раз до ката.
Ти думаєш, що всім язик потрібний твій.
Але...

Дам.

П. Перн.

А ти зовсім, мій синочку, дурний.
Я се кажу тобі, як баба до онука.
Що в тебе виросте ледащо й лодарюка,
Твоїому батькові казала я давно
І виріс ти йому на горенько одно.
Мені...

Мар.

П. Перн.

А ви, його сестричка, — ви плохенькі,
Мов тихая вода, такі собі тихенькі,
Але в такій воді як раз сидять чорти,
І ваших норовів не можу я знести.
Та ви бо...

Ельм.

П. Перн.

Вибачай, невісточко кохана,
А ти поводиш ся таки зовсім погано.
Тепер для їх обох ти матірю єси.
Який же приклад їм собою ти даси?
Марнуєш гроші так, що се мене вражає,
Вбираєш ся, немов княгиня та. Хто дбає,
Аби одно своє подружжє чарувать,
Прикрас таких по вік не стане начіплять.
Ось слухайте...

Клеант.

П. Перн.

А ви, невістчин любий брате, —
Я рада вас любить, кохати, шанувати,
Але як би се я Оргоном тут була,
То стежечка до нас для вас би заросла.
Ви всіх навчаєте, як треба жити. . Пане!
Адже-ж хто має честь, той слухать вас не стане.
Се може прикро вам? се вас не потіша?
Що ж, правду я люблю; така моя душа.
От любий ваш Тартюф без хиби і без вади...

Дам.

П. Перн.

Його послухатись усякий був би радий.
Мене то гніває, що кожний дурень звик
Про його розпускать нікчемний свій язик.
Чи стану я терпіть, щоб шельма ся побожна
Забрала всіх до рук, що й ниснути не можна!
Що як сей любий пан ухвали нам не дасть,
То вже й побавитись не вільно? От напасть!

Дам.

- Дор.** Як слухати його, та ще й поняти віри,
Що-б ми не діяли, ми чисті бузувіри,
Бо гострий критик сей огудить нас усіх.
- П. Перн.** І все що гудить він — то є правдивий гріх.
За ним ви зможете до раю досягнути.
Чи син мій вас не вчив, як слід його любити?
- Дам.** Ні, сила батькова не здужає того,
Щоб я хоч трешечки любити міг його.
Я врадив би себе, як би дививсь инакше,
Як би його діла мене вражали мякше.
Пройдисьвіт сей давно обурює мене,
І я таки зроблю з син паном щось страшно.
- Дор.** А вже-ж, хіба не глух, не сором на всі люде,
Що ми в руках усі в нікчемної прибудди?
Той ланець, що до нас без підшовів приборів,
А вся одежина на йому п'ять шагів,
Тепер, як паном став, усе те забуває,
Орудює всіма, всім рота забиває.
- П. Перн.** Ось не бреши! тоді найкращий був би лад,
Як би всі слухались його сьвятих порад.
- Дор.** Се ваша вигадка його в сьвяті запише,
А він — облуда ввесь і нею тільки дише.
- П. Перн.** Ото язик!
- Дор.** Такі — його слуга й він сам, —
Що їм без рівніски нічого я не дам.
- П. Перн.** Не знаю, що в душі в слуги його Лорана,
Але запрягтись готова я за пана.
А ви на його всі тому повстаєте,
Що правди в уст його ніяк не знесете;
Бо гнівають його гріхи й думки лукаві
А Божий інтерес у його в кожній справі.
- Дор.** Так. А чому-ж його злоба несила їсть,
Як завіта до нас хоч який небудь гість?
Чи небо гнівають почесні ті візити,
Що він про їх кричить, немов несамопитий?
А знаєте, чого він на гостей повстав? —
Бо нашу пані він до їх приревнував.
- П. Перн.** Мовчи, та з язика не вергай мов з лопати.
Бо всяк, не тільки він, вам став би дорікати.
Бо ввесь гарнідер сей, що в домі тут що дня,
Карет перед двором невпинна гуркотня,
І гук від тиску слуг, що панство понаводить, —
В сусідстві поговор та всякі спльотки плодять.
Нехай у зборах тих іще гріха нема,
Але вже слава йде, а се хіба дарма?
Невже ви плетунам заткнуть хотіли-б рота?
Але на сьвітї жить яка була-б охота,

Як би не сьміли ми приймати любих нам,
 Аби не дати щó сплітати брехунам?
 Нехай би й так: ніхто до нас і ми нікуди,
 Але невже тоді мовчали-б влії люди?
 Немає способу від брехень утекти,
 То не вважаймо-ж ми на ті дурні роти,
 Живім по людському, нехай собі сороки
 Скрегочуть як хотять і лають на всі боки.
 Чи се-ж не Дафночка й не Дафнин чоловік,
 Що тріпають об нас злосливий свій язик?
 Ті що в життю самі аблудили ся з дороги,
 Найперше від усіх підіймуть вас на роги.
 Так і вишукують задля брехні чогось,
 І вже біда, як їм почути довелось
 Про приятель вашу з ким, бо зараз перекрутять,
 І славу рознесуть, і иньших абаламутять,
 І фарби наведуть вони на вас такі,
 Що й власні вчинки їх вдадуть ся менш гідкі;
 Бо як, мовляв, між нас нігде сьвятих немає,
 То й власний їхній бруд ніхто не покарає.
 Вони-б накинули неславу на весь край,
 Щоб яко мога менш припало на їх пай.
 Твоє балакання пропало некорисно.
 Тут про Оранту всім, здасть ся, добре звісно, —
 Побожна то душа, — а от вона, гляди,
 Не хвалить натовпу, що йде що дня сюди.
 Се правда, приклад сей згадати вам годить ся,
 Бо пані та живе, неначе та черниця.
 Але-ж того вона тепер така сьвята,
 Що вже минули ся давно її літа.
 Колись молодшою була вона вродлива,
 То й до закоханих не так була спесива;
 Тепер зістарілась, її вже сьвіт не зна,
 То й сьвіта через те не хоче знать вона,
 Ховаючи себе під мудрістю сьвятою,
 Бо не здолає вже прина́джувать красою.
 Такий уже звичай у всіх зівялих краль,
 Їх молодіж уся покинула на жаль,
 І щоб розважитись і трохи вдовольнитись,
 Нема їм спóсому, як тільки присьвятитись.
 І от, живуть вони немов черниці ті,
 Та судять кожного, бо бач самі сьвяті,
 І ганять не тому, що правди путь їм мила,
 Але що ваздрість їм усі думки обсіла.
 Не вибачуть вони нікому тих потіх,
 Що, як минув їх час, тепера не про їх.

Дор.

П. Перн.

Дор.

П. Перн. (до Ельм.) Тобі, невісточко, така балаканина
 Видимо до смаку, а я мовчать повинна,
 Бо найничка твоя з плесканням не вгава;
 Але тепер і я скажу хоч слова в два.
 У найшасливішу свого життя годину
 Мій син прийняв собі таку сьвяту людину,
 Що сам Господь послав, вас бачивши в гріхах,
 Щоб розум ваш слабкий направити на шлях.
 Так слухайте-ж його, як вам спасіння любе:
 Він гудить тільки те, що вас веде до згуби.
 Всі ваші бесіди, гостини і танки —
 То все лукавого мерзені вигадки.
 Про Бога там ніхто не згадує в розмові,
 Балачки-ж, пустощі й пісні на ноготіві.
 Там судять ближнього, беруть його на сміх
 І брехні всякі вигадують про всіх.
 Як би розумному між вами опинить ся,
 То в його голова від крику розболить ся.
 Сто брехень заравом, хто на яку напав...
 Там лікарь був один, ще й гарно так сказав:
 Се Вавилонський стовп і язиків змішання,
 Бо стовпились усі за для пащикунання.
 За вигадку таку йому таки прийшлось...
 (*показуючи на Клеанта*)
 А сей панок уже регочеть ся чогось!
 Найдіть собі дурних, та й будете сьміятись.
 (*до Ельмири* :)
 А ти... Але прощай! Не хочу вже змагатись.
 Обрид мені сей двір і кождо ваше все.
 Тепер мене сюди не швидко занесе.
 (*ударивши по щоці Фліпоту* :)
 А ти загавилась і спиш уже, псяюхо!
 А, трясця!... Як візьму осе тебе за ухо!
 Іди за мною! Ну!...

Сцена друга.

Клеант, Дорина.

Кле.

А я вже не піду.

Бою ся, щоб ізнов не вскочити в біду.
 Ну, добра жіночка!

Дор.

А шкода, що не чує

Вона, як ваша мосць отут її шанує;
 Була-б подяка вам і мабуть не мала,
 Вона-б вам добрости ще краще довела.

Кле. Без жадної вини чогось на всіх напалась.
Дор. Чи то вона в свого Тартюфа закохалась?
 Вона то ще не так; а от погляньте ви,
 Чим син її зробивсь: той збув ся голови.
 Колись розумний був, як слухав нашу раду,
 І навіть на війні не вістававсь позаду;
 Але тепер увесь свій розум загубив,
 Від коли дуже так Тартюфа полюбив.
 Рідненьким братом став Тартюфа називати,
 Йому дорогший він, ніж діти, жінка, мати,
 Бо то довірений усіх його думок
 І в ділі кожному єдиний ватажок.
 А як почне його до серденька тулити!
 Здасть ся, дівчину не можна більш любити.
 В обід його що дня на покуть садовить
 І тишить ся, як той за чотирьох трошійть.
 Йому найкращії шматочки відкладає;
 Тартюф ригне, а він його поздоровляє.
 Тартюф для його все: порадник, голова;
 Він згадує весь день усі його слова;
 Щоб не зробив Тартюф, то буде все чудово,
 Оракулом став його найменше слово.
 А той найшов дурних і вже не ловить гав
 І штучним виглядом Оргона підобгав.
 У його грошики видурює лукаво
 І глузувати з нас добув нехибне право.
 Та що! його слуга, облесливе хлопчя,
 І той мішасть ся до нас і нас навча.
 Там як почне до нас кавання говорити
 Та розкидати нам стьожки, румяна, квіти!
 Осе якось порвав нам хустку на шматки,
 Що замішала ся в його „Святі Квітки“,
 Говорючи, що ми без сорому змішали
 З святою книжкою чортячі причадали.

Сцена третя.

Ельмира, Марьяна, Даміс, Клеант, Дорина.

Ельм. (до Клеанта) На ваше щастя ви не йшли аж до дверей;
 Були-б наслухались іще її річей.
 Але, я бачила, вернувся Оргон до хати,
 То я до себе йду, щоб там його прийняти.
Кле. А я вістануся тут на кілька ще хвилин,
 У мене тільки й справ — добридень дати один.

Сцена четверта.

Клеант, Даміс, Дорина.

Дам. Ви вкиньте з ним слівце про шлюб сестри моєї;
Боюсь я, що Тартюф замислив щось на неї,
То батька в другий бік коли-б іще не збив.
Ви знаєте, що я сю справу подлюбив:
З Валером любить ся сестра моя Марьяна.
Валерова-ж сестра така мені кохана,
Що як не...

Дор. Він іде.

Сцена пята.

Орґон, Клеант, Дорина.

Орґ. А, брате мій, здоров!
Кле. Гаразд, що ви прийшли, а я вже був ішов.
А що, на хуторі вже красно, та не дуже?
Орґ. Дорино... Підждіть хвилинку, милий друже,
Привольте трошечки, щоб я хоч розпитавсь
Про те, що сталось тут, та вже й не турбувавсь.

(до Дорини:)

Дор. Чи все за сі два дні велось вам до вподоби?
Що поробляете? чи хто не мав хвороби?
Завчора в пані страх боліла голова,
Та ще й проп'ясниця була якась нова.

Орґ. А як Тартюф?
Дор. Тартюф? до його що пристане?
Такий гладкий як був, товстий, лице рум'яне.
Орґ. Бідаха!

Дор. Вечері то й їсти не могли
І за вечерею ні крихти не взяли,
Бо в голові й тоді ще дуже в їх боліло.
Орґ. Ну, а Тартюф?

Дор. Один за двох він справив діло.
Двох куріп'ят обгриз побожно до кісток,
Та ще й на закуску здоровий в'їв биток.
Орґ. Бідаха!

р. Як лягли-ж, то як одну хвилину
Качались цілу ніч без сну, без одпочину;
Було не можна спать, так дуже їх пекло,
А коло їх і нам спочинку не було.
р. Ну, а Тартюф?

р. Наївсь вечерею смачною,
Устав, та й спатоньки поплентавсь до покою

- І на перини там бебехнув ся як пень,
Та вже прокинув ся на другий тільки день.
Орг. Бідаха!
Дор. Та таки ми пані вговоґили
І згодились вони, щоб кров їм отворили
І араз же тоді зробилось легше їм.
Орг. Ну, а Тартюф?
Дор. О, він не налякавсь нічим,
І проти бід усіх набравши в душу сили,
Хильнув чарок із п'ять, як свідати посіли,
Щоб знову в пані влить ту виточену кров.
Орг. Бідаха!
Дор. Та тепер усі здорові знов.
Піду-ж до пані я, скажу що ви чинало
Зраділи, що її хвороби вже не стало.

Сцена шеста.

Оргон, Клеант.

- Кле.** Вона-ж у-вічі вам на глум вас увяла.
Не гвівайтесь, бо річ моя зовсім не зла,
Але вам так і слід, самі собі ви школу
Зробили примхами, яких не чув я вроду.
Чи можна, щоб Тартюф вас так опанував,
Що вже байдуже вам до всіх на сьвітї справ.
Ви прийняли його, ще й полатали лати...
А вже тепер дійшли...
Орг. Ось годі вам казати,
Бо ви не знаєте зовсім, який він є.
Кле. Не знаю? що-ж; тоді питання повстає:
Як розпізнать його, яким він може бути?
Орг. Як би вам довелось як сліі його збагнути,
Ви б краю не знайшли всім радощам своїм,
Се чоловік такий... Ах! він такий... зовсім...
Хто слухає його, живе в такім спокою
І дивить ся на сьвіт, як на копицю гною.
Я від його розмов цілком не той що був,
І вже до всіх речей прихильности позбув;
Тепер і приявні в душі моїї немає:
Нехай тут мати вмере, брат, жінка, син сконає —
Повірите, мені байдуже вже про те.
Кле. От людські почуття і серце золоте!
Орг. Як би ви знали, як ми вперше з ним спізнались,
Ви певно б так, як я, душею з ним з'єднались.
Осе було що дня до церкви тихо йде

І там, де я стою, навколїшки впаде,
 І в церкві хто-б не був, на його всяк дивив ся,
 З яким він за́падом до Господа молив ся.
 Зітхав так голосно, то знов крижем лягав
 І землю що разу покїрно цїдував;
 А як виходив я, мерщїй передо мною
 Ставав при виходї з св'яченою водою.
 Його слуга, що теж на праву путь ступив,
 Про вбожество його зі мною говорив;
 І от я став йому гроши́на помагати,
 Але він не хотїв усіх від мене брати:
 „Ча́стину я візьму — казав, — а сю верну,
 Бо я не заробив такого талану“.
 Коли-ж я не приймав, він брав і туж хвилїну
 На вбогих роздавав тих грошей половину.
 Нарешті Бог привїв його до мене жити
 І саме від тоді менї в усім щастить.
 Він догляда всього, за жінкою-ж моєю,
 Шануючи мене, зорить як за своєю,
 Її ревнує більш, ніж я і вже мене
 Сповідить кожний раз, як хто їй підморгне.
 А щирий він який — повірити не можна,
 Бо перед ним стає гріхом дрібни́ця кожна,
 Його боїть ся він у всіх ділах своїх:
 Осе якось собі поставив він у гріх,
 Що, як піймав блоху, — а саме він молив ся —
 Вбиваючи її, занадто прогнівив ся.

Кле. Ой, ой! ви розум свій мабу́ть згубили весь,
 Чи то ви тільки так із мене сьмігесь?

Орг. Балачка поглядів моїх не перетворить,
 Безбожно дума той, хто так як ви говорить,
 І духу вільного в вас повна голова.
 Я вас остерігав не раз уже й не два,
 Що Бог за сі думки вас тяжко покарає.

Кле. Таким як ви як раз ся мова припадає.
 Сліпі — хотять на всіх полуду навести,
 Бо в їх безбожний, хто не має слїпоти,
 І той, кому кривить свій вид не до вподоби,
 Ні віри в св'ятоці не має, ні шаноби.
 Ні, мова ся мене зовсім не настрашить,
 Я знаю, що́ кажу, і Бог се серце зрить;
 На вихляси всі не хочу я вважати;
 Св'ятим перед людьми себе не трудно вдати.
 Так саме як не той одважний, хто вложив
 Байки про те, яких побив він ворогів,
 І до побожного життя дають закони
 Не ті, що скрізь гудуть про піст і про поклони.

Гай, гай! невже-ж то вам, мій братіку, дарма,
 Що зовсім правди в тій побожності нема;
 Чи в правдою брехню поставили-б ви в парі?
 Дали-б ту саму честь обличчу, що й машкарі?
 Те саме хітрощам, що й справжнім почуттям!
 Подоба йстини за правду стала вам!
 Мара й особа вам однаково хороші,
 Фальшиве золото для вас правдиві гроші.
 Але-ж поміж людьми найбільш істот чудних,
 Натури чистої віде не видно в них;
 У межах розуму їм тісно аж до смерти,
 І от силкують ся вони щоб їх розперти;
 Не раз вони псують найвищі почуття,
 Бо в їх вони жувуть без міри й без пуття.
 Про се я вам хотів між иньшим нагадати.
 О, бачу я, що ви філософ, ще й завзятий.
 У вас у одного ще розум не погас;
 Знання й науки всі зістались тільки в вас;
 Оракул ви, Катон для нашого століття,
 І побіч вас усі вікчемне тільки сьміття.
 Ви помиляєтесь, я не філософ, ні;
 Науки всі й знання не залягли в мені,
 Проте-ж хоч дещицю я може добре знаю
 І правду від брехні запевно відріжняю.
 Чи є де чоловік шановнійший, як той,
 Хто Богові себе віддав? він є герой.
 На сьвіті вишого нічого я не бачу
 Над душу праведну, в побожності гарячу.
 Але за те найбільш ненавидна мені
 Побожність для людей, збудована з брехні,
 І сі пройдисьвіти, сі ніби преподобні,
 Сі богокради, сі актьори неподобні.
 Що найсьвятійше все, що має людський рід,
 На йграшку взяли, забувши кару й стид,
 Бо пориви в душі до зиску тільки чують,
 А в правди роблять край і сьвятостою торгують,
 І щоб поваги більш собі в людей здобуть,
 Очима дупають і в землю лобом бють.
 Поглянути на їх — живими йдуть до Бога,
 А пхають у гаман де можна й скільки мога;
 В гарячих молитвах випрошують у всіх,
 Монахів удають між натовпу й утіх,
 Ховають бруд душі за ревністю до віри,
 Дразливі, тяжко злі, безвірні, лицеміри,
 І як що їм кого згубити закортить,
 То згублять і речуть: се небо так велить.
 Вони тому страшні неситою злобою,

Орг.

Кле.

Що проти нас беруть таку поважну зброю.
 Бо люде віри ймуть у щирість їх, вони ж
 Очочо в серце наш сьвячений стромлють ніж.
 На сих дурисьвітів наш вік тепер багатий;
 Побожне ж серце теж не трудно розпізнати.
 Чимало є таких правдивих за наш час,
 Що можуть прикладом зробити ся для нас.
 От Арістон, Оронт, вгадайте й Церіандра,
 Та й Алсідама теж, Подідора, Клітандра,
 Усякий їм віддасть таку як треба честь,
 Бо не лукаві, бо в їх чеснота єсть;
 Бо не сидить у їх чванливість неможлива,
 Побожна їх душа прихильна й милостива,
 І не осуджують вони подій людських
 Та й не навчають нас, бо мають то за гріх.
 Хай иньші тішать ся препишними словами,
 Вони-ж своїм життям орудують над нами.
 Вони в душі людській не бачуть тільки бруд
 І добре думають про весь наш грішний люд;
 Нема в їх хитрощів, інтриг вони не знають,
 А тільки, щоб як слід прожити в сьвітї, дбають;
 Нема в їх в грішником завзятої війни;
 Єдиний тільки гріх ненавидять вони;
 Не обстають вони за інтереси неба
 Ще в більшим за́падом, ніж за для його треба.
 От справжні люде, от зразок вам чеснотї,
 От приклад, що за ним усім нам треба йти.
 А ваш убоханий зовсім не тої вдачі.
 Ви щиро хвалите його чуття гарячі,
 Але фальшивий блиск вам очі засліпив.
 Коханий братіку, скінчили ви?

Скінчив.

Ну, віставайте ся-ж.

Ще два слова, брате,
 Про иньше: хочу я Валера нагадати.
 Ви слово подали, що буде він ваш зять.
 Так.

І обрали день, коли його звінчать?
 То правда.

Чом же ви з весіллям забарились?

Не знаю.

Чи невже думки в вас одмінились?

А може.

Чи слова ви марно даєте?

Сього я не скажу.

Бо перешкод на те
 Немає вам, щоб ви вчинили як казали.

Орг.
 Кле.
 Орг.
 Кле.

Орг.
 Кле.
 Орг.
 Кле.
 Орг.
 Кле.
 Орг.
 Кле.

Орг. По тому...

Кле. Хочу я, щоб ви не хитрували.
Про се довідатись просив мене Валер.

Орг. Чудово.

Кле. Щож від вас йому сказати тепер?

Орг. Що хочете.

Кле. Але конечно є потреба
Заміри ваші знать. Які вони?

Орг. Від неба

Кле. Залежить ній замір.

Орг. Кажімо без крутні.

Кле. Ви слово подали; чи справдите, чи ні?
Прощайте.

Орг. Тут Валер дізнає певно зради.

Кле. (сам). Скажу йому про все, а чей не знайде ради.

Д І Я Д Р У Г А.

Сцена перша.

Оргон, Марьяна.

Орг. Марьяно!

Мар. Татку?

Орг. Я сказати хочу вам
Щось нишком. (зазирає до кабінету)
Ви чогось шукаєте?

Мар. Чи там

Орг. Хто не сховався, дивлюсь, чи хто не підслухав,
Бо хатка ся як раз підслухача сховає.
Ну добре, ми самі. Марьяно, по всяк час
Я розум лагідний спостерігав у вас
І по всяк час до вас я не зменшав шокання.

Мар. Я дуже дякую за ваші почування.

Орг. Се добре, донечко, а щоб їх заробить,
Повинні ви мене у всьому вдовольнити.

Мар. Я тільки й думаю про се що дня й що ночі.

Орг. А вже-ж. Ну, а який Тартюф на ваші очі?

Мар. Кому? мені?

Орг. А так. Подумайте про те.

Мар. Про його, тату, я скажу, що звелиті.

Сцена друга.

Оргон, Марьяна, Дорина ввходить тихенько й стає по-зад
Оргона; її не видно.

Орг. Се чемна відповідь. Скажіть же ви про його,
Що гідности в йому є стільки, як ні в кого;

Що він до мисли вам, що любо вам самій,
Як раджу я, піти до шлюбу з ним мерщій.
Га?

Га?

Що?

Що таке?

Як?

Я не розібрала.

Що? як?

Про кого се щоб я таке сказала?

Хто полюбивсь мені і з ким мені самій
Так дуже хочеть ся до шлюбу йти мерщій?
З Тартюфом.

Та того не станеть ся до віку.

Хіба сказала-б я таку брехню велику?

Се буде правдою, бо мій такий наказ.

Як я сказав, то так і станеть ся як раз.

Невже ви хочете?...
Вас хочу одружити,

Щоб у свою сім'ю Тартюфа прилучити.

Я так постановив і він судив ся вам.

Бажання ваші я...

(побачивши Дорину:)

Що робите ви там?

Цікавість вас набуть підбуджує чимало,

Що аж на підслухи прибігти вам припало.

Не знаю відкіля ввела ся чутка та,

Чи хто доміркувався, чи так брехню спліта,

Але вже чула я про шлюб той через люде,

І я таки кажу: брехня, того не буде.

Се неймовірним вам здасть ся?

Навіть так,

Що віри не поїму я й вам самим ніяк.

Я знаю способа, щоб віри понялі ви.

Еге, балакайте; ви дуже жартовливі.

Чи правду я кажу, покаже річ сама.

Вигадайте!

Але-ж тут вигадок нема.

Не вірте, панночко; жартують ваші тато;

Не бійтесь..

Я кажу...

Впевняєте завзято,

Та хто-ж повірить вам?

Мій гнів вам доведе...

Ну, вірю я, так се-ж для вас на гірше йде:

Чи тож з поважною людиною такою

Мар.
Орг.
Мар.
Орг.
Мар.
Орг.
Мар.

Орг.
Мар.

Орг.

Мар.
Орг.

Дор.

Орг.
Дор.

Орг.
Дор.
Орг.
Дор.
Орг.
Дор.

Орг.
Орг.

Орг.
Орг.

Як ви, ще й з довгою на тварі бородою
Такий зчинив ся глум? Та де-ж ваш розум?

Орг.

Цить!

Щось вільно розмовлять тобі притьмом кортить...

Дор.

Я не люблю сього, прошу вас уважати.
Хиба-б не сердючись не можна розмовляти?
Се вам на глум прийшла вікчемниця така,
Бо ваша панночка здалась не для святака.
Він має думати над иньшими речами;
Та й щó вам за користь, що станете сватами!
На віщо вам, як ви з таким отсе добром,
Брать голого?

Орг.

Мовчіть; хоч бідний він цілком,
Але за се він варт ще більшої пошани,
Бо певно вбогість та є вбогість без догани.
По над величними вона його знесе,
За те що занедбав добро зешнес все,
За те що не злюбив усе дрібне, дочасне
І покохав одно, що в віки не загасне.
Я-ж поможу йому, коли його прийму,
Вернути все добро, що припада йому:
Се добрий шмат землі, краса, оздоба краю,
Але я й так його шляхетним уважаю.

Дор.

Так, се він каже сам і ся його нixa
Не дуже до лица людині без гріха.
Бо хто себе віддав на те, щоб свято жити,
Той не дзвонити не про рід свій знаменитий.
Правдиве зніження побожного життя
З гордо́тою ніяк не звяжеш до пуття.
Але розмова ся вам робить недогоду,
То розберім його, а не його породу.
Невже такому ви дочку свою 'ддасте
Й не пожалкуєте ані разу про те?
Невже не бачите того, що не годить ся,
На чому шлюб такий запевно окошить ся?
Бо ті, що силомиць дівчїну віддають,
Справляють честь її на небезпечну путь.
А вірність у жінок залежить більш від того,
Чи їх за доброго дадуть, чи за лихого.
Коли в чоловіків на лобі є ріжки,
То винні в тім вони, а зовсім не жінки.
А бути вірною — то річ трудна й велика,
Як маєш бо-зна-щó на місце чоловіка.
І хто завязує дочці в нелю́бом світ,
За помилки її той Богу дасть одвіт.
То небезпечна річ, про се ви погадайте.
Я сам не вмію жить, так ви мене навчайте.

Орг.

Дор. Не вте було-б. як би ви слухались мене.
Орг. Не слухаймо її; то, дочко, все дурне.
 Що треба вам, про те мені найкраще знати.
 Хоч обіцяв я вас Валерові оддати,
 Але почув тепер, що він до карт меткий
 І в справах віри щось занадто вже легкий,
 Бо в церкві я його якось іще не бачив.

Дор. Чи хочете, щоб він там раз-у-раз маячив,
Орг. Як ті, що йдуть туди на дивування всім?
 Я не питаю вас, що бачите ви в тім.

(до дочки:)

Нарешті другий той у добрій з небом згоді,
 І скарбу кращого над сей шукати годі.
 Сей шлюб вам станеть ся вінцем бажань усіх,
 Він буде створений із любовців і втіх;
 Любов незрадну побачить ваша хата;
 Ви жити будете мов тії голубята,
 Без сварок, без гризні, в спокої кожний час;
 Ви зробите його, чим хочете для вас.
 Вона його нічим, як тільки дурнем, зробить.
Дор. Що за язик!

Орг. Кажу, що він того заробить,
Дор. Бо вплив його такий, що вибе всяку честь,
 Якая в паночки тепер у серці есть.
Орг. Ось не мішайте ся, замкніть лиш краще рота;
 Стромляти всюди ніс велика в вас охота.
Дор. Усе що я кажу, верну я на ваш бік.
Орг. Дарма працюєте, то й прикусить язик.
Дор. Як хто вас полюбив...

Не хочу я кохання.

Дор. Я вас люблю, дарма що в вас нема бажання.
Орг. Ох!

Дор. Ваша честь мені на серці, та й ніяк
Орг. Не хочу я, щоб вас висміював усяк.
Дор. Ви не замовкнете?

Орг. Велить мені сумління
Дор. Не дасть вам скіоти такого одружіння.
Орг. Замовкни, гадино! твій безсоромний вид!...
Дор. Ах, ви побожний пан; кричати вам не слід.
Орг. Бо кров мою мутить балакання шалене.
Дор. Мовчи, кажу тобі, не говори до мене.
Орг. Мовчу, хоч думаю те саме... Ну, нехай.
Дор. Ти можеш думати, що хочеш, тільки дбай,
Орг. Щоб нішком думати.

(до дочки:)

Ну, годі вже, в татуса
 Все обмірковане, як треба.

- Дор. Я скажу ся,
Що мушу я мовчати.
- Орг. Не хвертик він, се так,
Але такий...
- Дор. (на бік) Еге, і пика мов личак.
Орг. Що прихилить тебе як би не мали сили
Чесноти иньші всі...
- Дор. От цяцю наділили!
(Орган повертаєть ся до неї склавши руки на грудях, і слушає).
Як би се я була... Ну, так нікто мене
Безкарно силоміць на шлюб не пожене,
Бо показала-б я хоч зараз після шлюбу,
Що жінка має чим віддячити недлюбу.
- Орг. Так тут зовсім нема ваги моїм словам?
Дор. Чого ви? я-ж хіба кажу що небудь вам?
Орг. А щож ти робиш тут?
Дор. З собою розмовляю.
Орг. Гаразд; провчу її, бо в'їдлива без краю.
Як дам дяца, то враз заціпнить рота їй.
- (Стає в таку позу, ніби хоче вдарити Дорину, повертаєть ся до неї з кожним словом, що говорить до дочки. Дорина стоїть мовчки).
- Ви, дочко, мусите вхвалити замір мій...
І вірте, чоловік... що вмів я вам обрати...
- (до Дор.) А що, мовчиш?
Дор. Бо вже не маю що казати.
Орг. Хоч слово ще скажи.
- Дор. Охоти вже нема.
Орг. Бо я-б тебе піймав.
Дор. Чи я-ж дурна сама?
Орг. Вам, дочко, слід мені слухняністю платити.
Мого обранця ви повинні полюбити.
А я сьнялась би, та ще й під ніс йому. (утікає)
- Дор. Ви, дочко, маєте не дівку, а чуму,
Орг. Із нею від гріха втекти немає змоги.
Тепер мої думки геть збили ся з дороги,
Бо голова в огні від тих дурних розмов.
Піду хоч прохожусь, та втихомирю кров.

Сцена третя.

Марьяна, Дорина.

- Дор. Скажіть мені, чи ви язик свій загубили?
Чи треба, щоб і в сїм вас иньші боронили?
Безглуздо хочуть вас до шлюбу потягти,
А ви не кажете ні слова навпроти.
- Мар. Щож в батьком діяти, як він такий упертий?

Дор. Хоч дещо довести, щоб ту напасть одперти.
Мар. Що?

Дор. Що в душі любов з наказу не зросте,
 Що вам, а не йому, ви пару берете,
 Бо тільки ради вас сю справу розпочато,
 То й мусите любити самі ви, а не тато,
 І що коли Тартюф його причарував,
 То треба щоб він сам вінець із ним увзяв.

Мар. Ох, сила батькова для нас така велика,
 Що я перед своїм роблю ся без'язика.

Дор. Розважмо се: Валер любов одкрив вам сам.
 Скажіть, чи любий він, а чи не любий вам?

Мар. Ой як же ти мов тим скривдила кохання!
 Дорино, чи тобі-ж робити се питання?
 Я серце все тобі відкрила сто разів
 І знаєш ти, який огонь його зігрів.

Дор. Хто-ж знає, чи душа устами говорила,
 Чи справді ся любов вам серце зачепила?

Мар. Не добре робиш ти, що ти непевна в тім.
 Я й то любов мою вже показала всім.

Дор. Так любите його?

Кохання те безкрає.

Мар. І він, здасть ся, теж так саме вас кохає?
Дор. Я думаю.

Мар. І з вас обох бажає всяк,
 Щоб одружити ся скоріш.

Мар. А вже-ж що так.

Дор. А шлюб із другим тим яку вам дасть надію?
Мар. Скоріш ніж вийти, смерть собі я заповідію.

Дор. От і рятунок є, а я то й не туди...

Умерти, та й зараз позбути ся біди.

Чого-ж вам треба ще? Се думка пречудова...

Мене аж гніває така нікчемна мова.

Мар. Дорино, щож се ти розгнівана така?

Невже тобі дарма недоленька людська?

Дор. Мені дарма про тих, що плещуть не до речі
 І так покірливо беруть біду на плечі.

Мар. Так серце, бач, мов таке вже боязке.

Дор. Любов йому велить, щоб стало ся тривке.

Мар. Хiba ж мою любов що небуть оджило?

А батька вмовити — то се-ж Валера діло.

р. Але як батько ваш такий цупкий удавсь,

Ще й у Тартюфа так завзято закохавсь,

А слово перше с хотів тепер зламати, —

Скажіть, чи тож Валер у тому винуватий?

р. Але зневагою й відмовою тому,

Як покажу я всім, хто в серцю мові?

Дор. Як ради його я, хоч любий він без краю,
Повинність дочинну й дівочий стид зламаю?
Чи хочеш, щоб любов мою перед людьми...
Ні, ні, не хочу; шож, я бачу — ви сами
Тартюфа вибрали. Се помилка велика
Не радить брати вам такого чоловіка.
Навіщо воювать із вашим почуттям?
Се буде партія вельми користна вам.
Тартюф — ого! чи бач? а се хіба дурниця?
Бо пан Тартюф, нехай йому все добре снить ся,
Ще хоч куди, таки хвороба не взяла,
І з ним побрати ся — то честь хіба мала?
Про його слава йде геть по всьому народу,
Він роду панського, він гарний і на вроду:
Там ушка аж горять, а вид немов цвите.
Ви в щасті цілий вік із ним проживете.

Мар.

Дор.

Мар.

Дор.

О Боже!
Для душі то втіха не маленька
Тулити любого Тартюфа до серденька.
Ой годі вже, не рви душі в-край,
А краще помочи для мене пешукай.
Я згоджуюсь на все, що скажеш ти робити.
Ви батенька свого повинні вдовольнити,
Коли б і мавцу він подружжен вам нарік.
Не плаче-ж; доля вам дає щасливий вік.
Ви в ночі в'їдете в його глухе містечко,
Дядьків і братіків там чималі гніадечко, —
Ви-ж дбати будете на тії всі роти.
А як у вищій сьвіт ви схочете ввійти,
То в гості підете, собі шукати втіхи,
До пані мерихи, або до судіихи,
Вони-ж на складаний стілець посадять вас.
А прийде карнавал — ото веселий час!
Великий баль, музик аж дві ковї заграє,
А то й кумедія в п'яццоз завітає.
Коли-ж ваш чоловік...

Мар.

Дор.

Мар.

Дор.

Мар.

Дор.

Мар.

Дор.

Мар.

Дор.

Мене вбивавш ти,
А не подумавш чим небудь помогти.
Ні, вибачайте.
Ох, Дорино, Бога ради!
Ні, хай на кару вам се прийде без завади.
Дорино!
Ні.
Але наважусь я відкрити.
Тартюф ваш чоловік; беріть його, беріть.)
Будь ласка; я-ж тобі одній усе звіряю.
Ви потартюфитесь, я в тому присягаю.

- Мар.** Як так, коли в тобі не бачу я жалю,
Нехай же мука та страшна, що я терплю,
Навчить мене, відкіль ратунку дождати.
Я знаю, чин своє все лихо враз порвати.
- Дор.** Верніть ся, годі вже; минав ся весь мій гнів.
Дарна про все, а вас хоч хто то-б пожадів.
- Мар.** Дорно, як мені такі терпіти муки,
То краще я сама звіну на себе руки.
- Дор.** Ось не журить ся бо; скрутувши де-не-де,
Ми не дамось. Але коханий ваш іде.

Сцена четверта.

Валер, Марьяна, Дорина.

- Вал.** Отсе недавно тут почув я вісти, цані,
Цілком мені нові і... певно не погані.
- Мар.** Що саме?
- Вал.** Про ваш шлюб з Тартюфом.
- Мар.** Батько мій
Такий замір поклав у голові своїй.
Ваш батько?
- Вал.** Він тепер із думкою новою.
Про се він розмовляв як раз отгуг з мною.
- Вал.** Невже се насправжкі?
- Мар.** А вже-ж що насправжки.
Він круто висловив про се свої думки.
- Вал.** А серця вашого яка постанова?
Скажіть.
- Мар.** Не відаю.
- Вал.** Се дуже чесна мова.
Не знаєте?
- Мар.** Ні.
- Вал.** Ні?
- Мар.** Щож діяти, скажіть.
- Вал.** Се добрий сужений і ви за його йдіть.
- Мар.** Ви радите?
- Вал.** А вже-ж.
- Мар.** По правді?
- Вал.** Безперечно.
Обранню вашому звіряйте ся безпечно.
Ну добре; так от так ви радите мене!
Мене послухатись вам діло не трудне.
Так саме, як і вам пораду сю давати.
Я радив, щоб свою прихильність показати.
Щоб вам сподобать ся, я раду сю приймаю.
(*відходить у глуп сцени*).
Побачимо який кінець сьому всьому.

Вал. Так от яка любов! То ви мене дурили,
Як ви мені...

Мар. Про се ми досить говорили.

Ви широ кажете, щоб я за того йшла,
Кого недоленька до мене привела.

І я кажу вам знов: я се зробити рада,
Коли від вас така спасенна йде порада.

Вал. Не виправляйте ся, бо винні тільки ви;
Ся думка з вашої повстала голови,
І ви знайшли тепер до чого причепитись,
Щоб слово схибити й во мною роздружитись.

Мар. Се добре сказано.

Вал. Кохаючи мене

Не дуже рвали ви серденько запальне.

Мар. Ви вільні думати, аби було бажанне.

Вал. Так, вільний, і моє ображене кохання

В такому заміру ще вас попередить.

Я знаю, перед ким любов мою зложить.

Мар. О, так, я певна в тім; привабить кожную другу

Заслуга ваша.

Вал. Ох, покиньмо сю заслугу!

Самі ви бачите, яка вона мала;

Я тільки думаю, що иньша-б прийняла

Самотну душу сю, вона могла-б кохати

І розважити мене від отсієї втрати.

Мар. Не буде тяжко вам, що стратите мене;

Новее почуття ваш смуток прожене.

Вал. Зроблю що здужаю; вам легко зрозуміти.

Що й честь примушує за зраду так платити,

І що повинен я шукати забуття,

А як над силу те — сховати почуття.

Бо вже перед людьми тому нема покути,

Хто любить серце те, що вас могло забути.

Мар. Се почуття, мабуть, шляхетнее вельмі.

Вал. І мусить здати ся таким перед людьми.

А щож ви думали? невже що до сконання

В душі я збережу палке до вас кохання?

Що, шлюб ваш бачивши, я другій не віддам

Те серце, що його тепер не треба вам?

Мар. Ні, навпаки, бо я того й сама бажаю;

Я рада щоб ся річ скоріш дійшла вже краю.

Вал. Ви раді?

Мар. Так.

Вал. Але доволі вже образ.

Я зараз же зроблю, як ваш велить наказ.

Мар. Гарзд.

- Вал.** Так знайте ж ви, що ви самі звелили
Зробити вчинок сей, що був мені над сили.
- Мар.** Так.
- Вал.** І що сей замір прийшов мені тому,
Що й ви вчинили так.
- Мар.** Анінь тому всьому.
- Вал.** (*відходячи*) Ну годі; саме в час я вас тепер покину.
- Мар.** Найкраще.
- Вал.** Був я тут останню хвилину.
- Мар.** То й в Богом.
- Вал.** (*вертаючись*) Га?
- Мар.** Чого?
- Вал.** Чи ви мене звете?
- Мар.** Приснилось взм.
- Вал.** Як так, то я й піду. Про те
Прощайте, панночко.
- Мар.** Прощайте.
- Дор.** Як я бачу,
Ви розум стратили через химерну владу.
А я навмисне вам сварити ся дала,
Щоб тільки бачити, до чого-б річ дійшла.
Валере, паночку! (*хапає його за руку*).
(*ніби нехотя*) Чого тобі від мене?
Ходить сюди.
- Вал.** Душа моя кипить шалене.
- Дор.** Пусти; зроблю я те, що радила вона.
- Вал.** Тривайте бо.
- Дор.** Ні, ні, се річ непохитна.
- Вал.** Ох!
- Дор.** Я йому гидка, тому й біжить так швидко.
- Мар.** Піду-ж я, бо йому на мене глянуть бридко
І та! Куди-ж се ви?
- Дор.** Пусти.
- Мар.** Ось не біжіть.
- Дор.** Ні, ні, Дорино, вже мене не зупинить.
- Мар.** Я бачу що мій вид їй гірший від хвороби,
Так визвольмо-ж її від нашої особи.
- Вал.** (*кидає Маряну й біжить до Валера*).
Ви знов... Нехай вам біс! Який вас кат жоне?
Ідіть лишень сюди, та слухайте мене.
- Дор.** Які твої думки? (*до Дор.*)
- Вал.** (*теж*) Що хочеш ти робити?
- Мар.** Урятувати вас, а спершу помирити. (*до Валера* :)
- Дор.** Чого надулись ви? Скажіть — чи ви дурні?
- Вал.** Ти-ж чула, що вона казала тут мені?
- Дор.** (*до Мар.*) Чи ошаліли ви, що ви в такому гнві?
- Мар.** Ти-ж чула тут сама слова його вразливі.

Дор. (до *Вал.*) Дурниця все: вона — я можу присягти —
Одно бажу, щоб вас для себе зберегти. (до *Мар.*)
Він любить тільки вас; я ручусь головою,
Що прагне він скоріш з'єдназ вас із собою.

Мар. (до *Вал.*) Навіщо раду ви дали таку гидку?

Вал. А нащо радитись, та ще про річ таку?

Дор. Обоє ви дурні. От краще обійміть ся.

Давайте руку (до *Валера*)

Вал. (даючи руку *Дорині*) Ну, та й що?

Дор. (до *Мар.*) І ви мирить ся.

Мар. Навіщо? (даючи руку)

Дор. Ну ходіть, не гайте дурно час,

Бо ви й не знаєте, яке кохання в вас.

Вал. (до *Мар.*) Не будьте-ж ви такі до згоди неохочі

І на людей хоч раз зведіть ласкаво очі.

Дор. Закоханий народ — дурний, скажу я вам.

Вал. (до *Мар.*) Чи я-ж не мав од вас образи почуттям?

Я без брехви скажу, що ви були злосливі,

Як легко мовили такі слова вразливі.

Мар. А в вас я вдячності не бачу а-ні-же.

Дор. Про се на другий раз, доводі вам уже

Змагатись, час тепер від лиха рятуватись.

Мар. Яких же способів найперш нам треба братись?

Дор. Ми візьмемось до всіх і почнемо всіма.

Сьмість ся балько вам; але то все дарма.

А ви на батькові хазери завважайте

І перед ним себе покірною вдавайте.

Щоб, як настане час що вже до шлюбу йти,

Було зручніш той шлюб на безрік затагти.

Аби задляти час, а врятуватись можна:

То ніби хворість вас якась непереможна

Напала, — а хиба-ж тоді звінчають вас? —

А там негарний знак, або недобрий час —

То мертве тіло вам на вулиці зустрівось,

Розбилось дзеркало, в ночі багно приенилось.

Найліпше-ж за те все — се те, що вас ні з ким

Не звяжуть силомиць, і звяжуть тільки з ним.

Найпаче-ж дбайте ви, — се добре задля діла, —

Щоб жадна тут душа у парі вас не зрїла.

(говорить *Валерові* :)

Знайдіть прихильників і дбайте про одно,

Щоб сталось так, як вам обіцяно давно.

Ми в братові її підбудим духа може,

Та й мачуха її нам певно допоможе.

Прощайте.

Вал. (до *Марьяни* :) Щоб ми всі не вдіяли гуртом,

Мої надії всі, по правді, в вас цілком.

- Мар.** (до Вал.) Чи зникне, а чи ні та батькова химера,
Але як вийду я, то тільки за Валера.
- Вал.** Який же радий я! так я вже можу ждати?...
- Дор.** Ох, сі закохані ніколи не скінчать.
Ідїть, кажу.
- Вал.** (вертаєть ся) Тепер...
- Дор.** Чи він же перестане?
От ваші лвері, йдїть. А от і ваші, пане.
(бере їх за плечі і розводить у різні боки).

ДІЯ ТРЕТЯ.

Сцена перша.

Даміс, Дорина.

- Дам.** Нехай мене побє на сьому місці грім,
Хай лають і кленуть мене на сьвітї всїм,
Як що з поваги я чи з бстраху до владї
На сього злодія не дам собі поради!
- Дор.** Будь ласка, втиште ся й не гнівайтесь притьмом.
Ваш батько, поки що, говорить язиком;
Не все те робять ся, що радї ми сказати.
До діла від думок далеко ще чвалати.
- Дам.** Я хочу довести усїм його брехїї...
Коли-б на самотї зустрїв ся він менї!
- Дор.** Помалу в ним, та ще не будьте й з батьком жваві!
Хай ваша мачуха орудує в сїй справї,
Бо на Тартюфів ум вона вже має вплив.
Щоб не порадила вона, він все-б зробив.
Здаєть ся, що вона його приворожила.
Дай Боже щоб се так! була-б то річ до діла.
Для ваших справ вона розмови з ним шука,
Щоб знати про той шлюб, що вас тепер ляка,
Про почутя його дізнатись і сказати,
Яке розладдя в нас із того може встати,
Як не відкнеть ся від сватання свого.
Тепер він молить ся — казав слуга його, —
Але сюди прийти він має за хвилину,
Так ви вже йдїть собі, а я його зустрїну.
- м.** Я тут вістану ся, як будуть розмовлять.
- р.** Ім треба бути самим.
- м.** То можу-ж я й мовчать.
- р.** Жартуйте? ні, ви палкі занадто в гніві.
Всю справу віпсують такі як ви дражливі.
Ідїть.

Дам.

Я ніщечком послухаю розмов.

Дор.

Який бо ви! та йдіть, бо він уже прийшов.

(Даміс ховаєть ся в кабінет, що в глибині сцени).

Сцена друга.

Тартюф, Дорина.

Тарт. *(побачивши Дорину, головню говорить до свого лакея, що з'їтає ся в домі в середині).*Доране! бережіть мою волосяницю
І покаянный бич... Моліть ся, хай десницю
Господь аведе на нас, а я вже мушу йти
До вязнів — лепту їм убогу принести.Дор. *(на бік).* У лицемірстві він не знайде певно краю.

Тарт. Чого вам?

Дор.

Хочу я...

Тарт.

О Боже мій! благаю,

Візьміть сю хусточку, та вже тоді й кажіть.

Дор.

Що? як?

Тарт.

Візьміть її та груди обіпніть.

Ви так одягнені, що се вражає душу,
Думки-ж нечисті я від себе гнати мушу.

Дор.

Еге, як бачу я, слабенька в вас душа,
Жіноче тіло вас так легко спокуша.

Який се в вас горить огонь несамовитий?

А от мене зовсім не легко спокусити.

Хоч голі-б ви були від п'ят до голови,
Мене-б ні трошечки не спокусили ви.

Тарт.

В розмовах трохи більш собі шукайте вшину,

А як не хочете, то я вас тут покину.

Дор.

Ні, я сама піду і вам тут спокій дам;

Я тільки пару слів сказати вам маю,

Що пані ма' прийти сюди з своєї хати

У вас короткої розмови попрохати.

Тарт.

Ох, згожуюсь.

Дор.

Чи бач — увесь аж зяяснів.

Так от що: здогад мій, як бачу, не змілив.

Тарт.

Чи хутко прийде?

Дор.

От неначе вже й надходить.

Так, се вона; піду-ж, щоб вам не перешкодить. *(Іде з хати).*

Сцена третя.

Ельмира, Тартюф.

Тарт.

Нехай вас щедрий Бог по вік благословля
І душу й тіло вам нехай оздоровля,

- І опастить вас так, як тут бажати може
 Найнивший зпоміж тих, що хвалять імя Боже.
- Ельм.** За сю вичливість я вам дякую вельми.
 Чого-ж ми стоїмо? чи не посіли-б ми?
- Тарт.** *(сїдає).* Якже ся маєте по вашій лихоманці?
- Ельм.** Гаразд; покинула мене тоді-ж у ранці.
- Тарт.** Не ради те моїх нікчемних молитов
 Від Милосердного рятунок вам прийшов.
 Хоч, правда, в молитвах, що я до Бога мовив,
 Просив я про ідно, щоб він вас уздорівив.
- Ельм.** Я вашій ширости турботи завдала.
- Тарт.** За вас найбільшая турбота все-ж мала.
 Ох, замість вас я сам хотів би слабувати.
- Ельм.** Любов до ближнього не слід надлуживати.
 За вашу-ж добрість я чолом вам оддаю.
- Тарт.** Ви заслужили більш, ніж те, що я до Бога мовив.
- Ельм.** Я хочу з вами в-двох про щось поговорити.
- Тарт.** Гаразд, що тут ніхто не може перебити.
- Тарт.** Для мене, пані, то щасливий справді час,
 Що тут на самоті прийшлося побачить вас;
 Про се до Господа я засилав благання
 І він отсе тепер вволив мої бажання.
- Ельм.** Я кілька щирих слів хотіла-б обміняти.
 Відкрийте ся-ж мені й нічого не тайте.
- (Даміс не видний иньшим, відчиняє трохи двері і прислухаєть ся до розмови).*
- Тарт.** Ви звабили мене ласкавими словами,
 Я-ж душу всю мою розкрию перед вами.
 Найперш клену ся: я на тих гостей повстав,
 Що чарів ваших блиск до себе прикликав,
 Не яко ворог ваш, не з думкою лихою,
 Але від щарости, що всюди править мною.
 Душа абентежилась..
- Ельм.** Чи віри-ж я не йму?
 Ви дбали на користь спасінню мойому.
- Тарт.** *(тисне за руку)* О так, запевне так... найкращії жадання..
- Ельм.** Ох, як ви тиснете!
- Тарт.** То щирі почування.
 Вам лихо вдїяти? ні, думка не така
 У мене; я скорійш...
- Ельм.** Деж ваша се рука?
- Тарт.** Я вбрання мацаю, матерію дивлю ся.
- Ельм.** Та перестаньте бо, я лоскоту бою ся.
- Тарт.** Яка мережечка на диво, Боже мій!
 Чого то за наш час не зможе хист людський!
 Чи бачив хто коли таку тонку роботу?

- Ельм.** Але верімо ся до нашого клопоту.
Я чула, що Орґон думки вже відіняв
І вам дочку 'ддає. То правда, чи брехня?
- Тарт.** Казав він щось таке, але я вам признаюсь,
Що не за щастям сми я серцем побиваюсь;
Десь ниде, в ниньшій бо, чудовійшій красі
Увесь ній любий рай, ної бажання всі.
- Ельм.** А вже-ж; ви на землі не любите нічого.
- Тарт.** Не дав мені Господь, ох, серця камяного.
- Ельм.** А я так думаю: спасенна ваша путь
І ваші всі гадки до неба престо йдуть.
- Тарт.** То правда, мудри ся ни за довічний раси,
Але й дочасної краси не забуваєш:
Препишний неба твір, урєда чарівна
Побожні почуття зворушув до дна.
В таких, як ви, краса небесная відбилась,
У вас же найясніш, найкраще засьвітлась.
На личку вашому небесні всі дива,
Ваш погляд очи всім і серце порива;
І я, дививши ся на вашу пишну вроду,
Склонив ся перед Тим, хто появив природу,
І в вашім образі я щиро полюбив
Найкращий з образів, де Він себе з'явив.
З початку я таки боявсь того кохання,
Бо думав, що воно диявольське наслання,
І був наважив ся не бачить вас ніде,
Гадав, що через вас душа до згуби йде.
Але в кінці спізнав, красо моя препишна,
Що то сьвята любов, а не жадоба грішна,
Що з соромливістю погодить ся вона,
І я сказав собі: люби, як серце зна'.
Я надто сьміливий, - се сам я почуваю, —
Що вашій добрости се серце поручаю,
Але надії всі мої у вас самій,
На заходи-ж свої не маю я надій.
Від вас я тільки жду собі добра, спокою,
Від вас терпіти-му, або всі муки згою;
Скажіть — і буду я щасливий чоловік.
Зведіть мені — і я страждати-му по вік.
- Ельм.** Осьвітчили ся ви по правді досконало,
Хоч се мене, скажу, читало здивувало.
Чи ви не мислили, ступивши на сей шлях?
Чи серця не могли озброїти в грудях?
Побожний чоловік, якого ймення всюди.
Побожний... а хиба-ж побожні — то й не люди?
Кого хоч раз ваш вид небесний осьвітив,
То вже не мислить він, бо розум загубив.

Сю мову може вам від мене дивно чути,
 Але я ангелом ніяк не можу бути.
 Як що вас гніває признання се мов,
 То в вашій ліпоті вина найбільша є.
 Заледве вбачив я надлюдське се сянннн,
 Віддав я душу всю під ваше панування.
 Про ніжний погляд ваш не скажеш у словах,
 Він хутко геть прогнав з душі моєї страх,
 Подужав молитви, пости, покутні плачі
 І повернув до вас бажання всі гарячі.
 Зітхання й погляди про се казали вам,
 Тенер же віри йміть ще більш моїм словам.
 Коли-б жé ви могли прихильною душею
 Хоч трохи зглянутись над мукою моєю,
 Коли б у смуток мій спокою налили
 І до нікчемного раба свого вйшли, —
 Я так би поважав небесну вашу вроду,
 Як ще не шанував нікто нікого з роду.
 Тоді за вашу честь не мали-б ви страху,
 Я-б не навів на вас недоленьку лиху.
 А всі павки отті, що їх жінки голублять,
 Все роблють голосно, порожню славу люблять,
 Прилюдно хвалять ся, що пощастило їм,
 Любови кожний знак показують усім,
 Довіру зраджують дурними язиками
 Й на вівтарь власний свій наводять темні плями.
 Але такі як ми кохають і мовчать,
 І тайности чужі ховають під печать.
 Ми хочемо самі зістати ся в шанобі,
 Тому й страху нема укоханій особі.
 Хто любить нас, того неслава не торкне:
 Ми скрити зміємо залассе потайне.
Ельм. Я мовчки слухала всі ваші мудрування;
 Ви навпростець мені осьвідчили кохання.
 А що, як я до вас не мати-му жалю,
 Та й чоловіка ще про все повідомлю?
 А як дізнасть ся він про такі гальоти,
 Мабуть любити вас не мати ме охоти.
Тарт. Я знаю, серце в вас злоби-недоступне
 І ви за сьміливість пробачите мене,
 Бо люде немощні; о, в вас не буде гніву,
 За те, що я не скрив любов мою правдиву.
 Погляньте хоч самі на вид свій чарівний, —
 А в мене-ж тіло є, а ще-ж я не сліпий.
Ельм. Хоч иньша се могла-б не так як я прийняти,
 Але-ж я ласки вам бажаю доказати;
 Про се Оргонові я звістки не подам,

За те-ж ось річ яку зробити треба вам :
Працуйте зараз же, та щиро, без омани
На те, щоб став ся шлюб Валерів та Марьяни.
Самі-ж повинні ви чужих зректи ся прав,
Що другий через вас заледве не втеряв,
Та ще...

Сцена четверта.

Ельмира, Даміс, Тартюф.

Дам.

Ні, пані, ні; се слід переказати.
Я недалеко був і чув з тієї хати;
Знаєть ся, сам Господь туди мене привів,
Щоб влодія сього гордоту я зломив,
Щоб міг нарешті він прийняти од мене кару
За нахрап, за свою облесливу машкару.
Нехай же батько мій тепер побачить сам,
Який злочинець тут освідчував ся вам.

Ельм.

Дамісе, ні, не так; аби він шанував ся,
Та ласки нашої достойним показав ся,
Я обіцяла вже і слова не змилю;
Здіймати бучу я душею не терплю.
З дурниць таких жінки сьміялись тільки можуть
І чоловікови спокою не трівожать.

Дам.

Робіть як знаєте, я вам не бороню,
Але-ж і я нехай по своїому вчиню.
Він підступом своїм, аухвальною цихою
І так доволі вже сьміяв ся наді мною.
Давно вже я держу в собі правдивий гнів;
Доволі він у нас безладдя поробив,
Доволі над моїм він батьком верховодив,
Валерови й мені в коханні наших шкодив.
Нехай же батько зна все чисто, на голі!
Се Небо способа тепер мені дало,
Я дякую за сей випадок знаменитий;
Занадто добрий він, щоб з рук його впустити.
Я буду винний сам за нашу всю біду,
Як що й тепер йому відплати не знайду.

Ельм.

Дамісе!...

Дам.

Ні, простіть; я добре розумію...
З сії okazji страшенно я радію.
Даремно будете відраджувати мене,
І помста праведна злочинця не мине.
Чого ще ждати нам? Не буду я баритись,
І саме от тепер я можу вдовольнитись.

Сцена п'ята.

Орґон, Ельмира, Даміс, Тартюф.

Дам.

Ви саме в час прийшли, щоб тут від нас почуť
Цікаву річ, яка здивує вас мабуť.
Ви за свою любов діждали ся заплати;
Сеї пан уміє вас за ласку шанувати,
І в щирости своїй, за все добро, що мав,
Сплямити вашу честь добродій вабажав.
Я сам піймав його; на сьому місці, тату,
Він пані визнавав любов свою прокляту.
Її душа м'ягка і вдача мовчазна,
І скрити се від вас наважилась вона;
Але по мойому, се просто необачність,
І не сказати вам — була-б до вас невдячність.
Про річ таку дрібну звичайно всі мовчать
І чоловікови спокою не мутять.
Від того наша честь іще не може впасти,
Як боронити ся ми вмієм від напасти.
А ви, Дамісе, теж промовчати-б могли,
Як би мені ваги хоч трохи надали.

Ельм.

Сцена шеста.

Орґон, Даміс, Тартюф.

Орґ.
Тарт.

Невже се правда все, що чув я? О мій Боже!
Так, милий брате, я створіння зле, негоже.
Такого грішника ще в сьвітї не було,
Мізерне серце се гидотою пройшло;
Я все моє життя проводив у болотї,
Кохав ся над усе в злочинствї та мерзотї,
І бачу я, що Бог усіх моїх гріхів
Не стерпівши, мене скарати захотїв.
Хай надають мені ще більш гріхів і бруду, —
Я боронити ся не зважусь і не буду;
А ви тому всьому, що кажуть, віри йміть
І в гнїві вашому злочинця проженіть;
І скільки-б сорому від вас мені не впало,
Скажу я, що його мені ще буде мало.

Орґ. (до сина). Ах, ти розбійнику! чи в тебе сором єсть

Такий сьвятїй душі обрїхувати честь!
ам. Невже ви здаєтесь на хитру сю личину
І віри не ймете?...

Орґ.
арт.

Замовкни, песький сину!
Нехай говорить він, не бороніть йому,
І щоб він не сказав, ви віри йміть тому.

На віщо ви мене так судите прихильно?
 Про чесноту мою непевним бути вільно.
 Чи ви звіряетесь на те, чим я здаюсь?
 Від того кращи я ні трохи не зроблюсь.
 Моє обличчє вас негоже ошукало.
 А справжнього добра в мені занадто мало.
 Мов добрий чоловік я сподобавсь усім.
 Але по ширости нікчемний я зовсім.

(до Даміса:) Так, синочку, скажіть, що зовсім я пропащий,
 Що зрадник, злодій я, розбійник непуцящий;
 Знайдіть мені ще більш образливе імя, —
 Не сперечати-мусь, бо винен тільки я.
 І я навколішках ганьбу приймати буду
 Як кару за гріхи від праведного суду.

Орг. (до Тарт.) Доволі, братіку.

(до Даміса) Чи в тебе є душа?

Ледащо!

Дам. Як! невже вам серце поруша?...
 Орг. Цять, бидло!... встаньте бо, мій брате милостивий.

(до сина) Мерзений!...

Дам. Віи...

Орг. Мовчи!

Дам. То се за мій правдивий...

Орг. Мовчи, бо я тобі всі руки потрошу.

Тарт. Я ради Господа того не попушу.

Вгамуйтеся, брате; перш прийму я всі напасти,
 Ніж з голови його дам волосині внасти.

Орг. (до сина). Невдячний!

Тарт. Згляньте ся на його; от я сам

Навколішки стаю... (Падає на коліна).

Орг. (теж на колінах, до Тарт.) О Боже!.. Годі вам...

(до сина) Ледащо! подивись!

Дам. То...

Орг. Цять!

Дам. Як?...

Орг. Цять! ні слова!

Наславити його твоя душа готова.

Я знаю, за що ви на його встаєте,

І жінка й діти всі його ви цькуєте.

Ваш сорому нема всіх заходів ужити,

Щоб сей побожний пан не став у мене жити.

Але всім заходам не вигнати його;

Його я пригорну до сёрденька мого.

І щоб приборкати лиху мою родину,

За його я віддам дочку мою єдину.

Чи ви примусите, що вгодить ся вона?

Сьгодні к вечері, собако навісна.

Дам.

Орг.

Я дам себе в-знаки, я не вкорюсь нікому;
Вже час навчити вас, що я господарь дому.

Ну, зараз же мені навколійки ставай
І в пана доброго пробачення благай.

Дам.

Орг.

У сього злодія? в облесника такого?!

Ага, ти знов своє! ти брешеш знов на його!

Ціпок! де мій ціпок!...

(до Тартюфа)

Не здержуйте мене!

(до сина)

Геть з двору зараз же! іди собі, свинне!

Та щоб не сьвів сюди ніколи навертатись.

Дам.

Орг.

Так, я піду, але...

Вивось ся, годі длатись.

Знай: спадщини тобі я в вік не відпишу,

А то що я сказав, проклоном завершу.

Сцена сема.

Оргон, Тартюф.

Орг.

Тарт.

Сьвятій людині так за все добро віддячив!

Хай Бог його простить, як я йому пробачив...

Коли-б ви знали, як душа моя болять,

Що в братіком мене бажать роздружить.

Орг.

Тарт.

Ох, ох!

Як думаю про ненависть людськую,

То в сёрденьку таку велику муку чую...

Ох, груди стіснуло... і духу вже нема...

Не можу мовити... сеж певно смерть сама.

Орг. (плачучи біжить до дверей. куди він вигнав сина).

Ровбійнику! чому тебе пустив я в хати!

Було-б тобі спершу всю спину полатати!

(до Тарт.)

Тарт.

Врамуйтесь, братіку, і сёрденька не рвіть.

Доволі прикрости; вже час її скинчить.

Клопоти я приніс у вашу всю родину,

То краще я зроблю, як зовсім вас покину.

Орг.

Тарт.

Се жарти?

Тут усі на мене динуть злом

І честь мою хотять обкидати багном.

Орг.

Тарт.

Ви-ж бачите, що я не слухаю нікого.

Не кинуть вороги заміру навісного:

Що-дня шептати-муть, аж поки й буде те,

Що на останку ви їм віри поймаєте.

Орг.

Тарт.

Ні, братіку, ні в вік.

Ох, брате, превелика

У жінки сила є — вновляти чоловіка.

Орг.

Тарт.

Ні, ні.

Рушати час. Пустіть же ви мене.

Нехай ніхто вже більш Тартюфа не клене.

Орг. Зістаньтеся; не пушу, от, щоб мені пропасти!
Тарт. То доведеться знов терпіти всі напасти..
 Але, як хочете...

Орг. А!

Тарт. Добре, буде так,
 Але я стану вже поводитись инак;
 Бо честь — то ніжна річ; як побратим правдивий,
 Не дам я, щоб її дотянув язик злосливий.
Орг. Дружину вашу скрізь я буду обминать.
 До неї, всім на злість, повинні ви вчащати.
 Дразнити світ увесь готовий я душею;
 Нехай же бачуть вас що-раз у-парі з нею.
 А щоб відчули більш зневагу всю мою,
 Я вам за живота добро своє 'здаю;
 І зараз же, щоб нам з сим ділом не барить ся,
 Спишу папери всі по формі, як годить ся.
 Вірненький друг, ще й зять, дорогий в мені
 Від жінки, від дітей і всякої рідні.
 Не будьте-ж до мого дарунку неласкаві.
Тарт. Господня воля хай справдить ся в кожній справі.
Орг. Сердешний! Ну, ходім, та й спимемо як слід;
 Нехай від задрости не тягнеть ся мій рід.

ДІЯ ЧЕТВЕРТА.

Сцена перша.

Клеант, Тартюф.

Кле. Про се вже всі кричать, і вірьте, що ті вісти
 Для чести вашої не принесуть користи.
 Я вас, добродію, до речі тут зустрів,
 І щиро вам скажу про сеє пару слів.
 Я не силкую ся збагнуть сю річ до краю;
 В найгіршім разі так я все се уявляю:
 Невинні ви цілком, а винний сам Даміс,
 І скаргу ту на вас несправедно заніс.
 По християнському було-б забути образу
 І помсту всяку геть з душі прогнати вразу.
 Невже ви схочете за сварку вашу з ним,
 Щоб вигнано його, щоб кинув він свій дім?
 Я ще таки скажу, і в тім брехні не буде:
 Вже ремствують на вас тепер за се всі люде.
 Послухайте-ж мене, всім спокій поверніть
 І справи вашої на гірше не ведіть.
 На божу волю весь великий гнів oddайте
 І батька з сином знов до згоди приєднайте.

- Тарт.** Ох, і моя душа до згоди теж вола';
 Я не додержую на його й крихти зла,
 Я вибачив йому, я вже не нарікаю,
 Йому-б я сам служив так щиро, як здолаю;
 Та божий інтерес на те не призволя:
 Як що він буде тут, я виїду відсіля;
 А як що я тепер, по тій страшній зневазі,
 До згоди в ним прийду, то страчу на повазі.
 Тоді вже Бог-зна-що про мене здасть ся всім:
 Що я в політики вдаю себе плохим,
 Та й скажуть, що себе я винним почуваю,
 Невлобністю-ж душі свій острах покриваю,
 І що на те його карати не схотів,
 Щоб міг забути він на мене правий гнів.
- Кле.** виправдустесь ви барвистими словами.
 Й відбутись хочете непевними думками,
 Але втручатись вам чи слід до божих справ?
 Хиба злочинця Бог і сам би не скарав?
 Зіставте-ж Богови за гріх людей карати,
 А нам накажує він тільки їх прощати.
 Не думайте й про те, що скаже цілий сьвіт,
 Як що ви дбаєте про божий заповіт.
 Як! через те, що хтось якось подумать може,
 Ви будете з людьми поводитись негоже!
 Ні, ні, робіть так, як небо нам велить,
 А иньший кліштіт нас нехай не туманить.
- Тарт.** Я вам уже сказав, що гніву я не маю
 І божу заповідь я тим задовольняю;
 Але-ж закону Бог того не положив,
 Щоб я з зневажником моїм у-купі жив.
- Кле.** А чи велить вам Бог схилати ся до того,
 Що батькови його прийшло не знати з чого?
 Жадати, щоб усе добро він вам оддав,
 Якого брати ви не мали жадних прав?
- Тарт.** Хто знати-не мене, вгада мій замір чистий:
 Не скаже, що я дбав для власної користі.
 Що всі мені скарби? який мені в їх зиск?
 Ні, не приваблює мене фальшивий блиск.
 Коли-ж я й агодив ся те все добро прийняти,
 Що пан Оргон мені ласкавий був віддати,
 То се я через те зробив, що мав я страх,
 Щоб не погинуло воно в лихих руках;
 Щоб не дістало ся воно комусь такому,
 Хто прогайнує все не на користь нікому;
 А я-ж узяв його для однієї мети:
 Щоб небо вславити та ближнім помогти.

Кле. Ваш делікатний страх облиште ви ласкаво,
Щоб той не плакав ся, хто ма' на спадок право.
Ні, хай бере своє, та й сам відповіда,
А клопотати ся про те вам не впада.
Та краще-б він усе добро те марно стратив,
Ніж за шахрайство-б вас хто небудь винуватив.
Аж дивно бачити, як хто без сороза
Великі дари охоче так прийма.
Правдива щирість теж закони мусить мати.
Хто вчить наслідників законних обдирати?
Коли-ж ви маєте такі думки, що там,
Де жити-ме Даміс, не можна жити вам,
То краще-б вам було тихесенько самому
Почесно геть піти в Оргонового дому,
Ніж дожидати ся таких нечутих справ,
Що сина рідного в оселі він прогнав.
Було-б повинністю порядної людини,
Добродію...

Тарт. Уже пів чвертої години,
Добродію; я звик молити ся в сей час,
То ви вже вибачте, що я покину вас.

Кле. Ах!

Сцена друга.

Ельмира, Марьяна, Клеант, Дорина.

Дор. (до Клеанта). Пане, згляньте ся, обстаньте й ви за нею:
Як би ви знали, як терпить вона душею!
Той шлюб, що батько їй сьогодні назначив,
їй душу рве весь день і серце їй розбив.
Пан зараз буде тут. Зберімо-ж наші сили,
То може-б силоміць, чи хитрощами збили
Нещасний той замір, що всіх турбує нас.

Сцена третя.

Орґон, Ельмира, Марьяна, Клеант, Дорина.

Орґ. Я радий, що знайшов усіх у-куні вас.
(до Мар.) Ну, дочко, сей контракт вас має звеселити,
Та ви вже знаєте, що може він лістити.

Мар. Для Бога, таточку, що зна мої жалі,
Як що зворушигь вас що небудь на землі, —
Природні права забудьте в сю годину.
Вкоряться вам свою не садуйте дитину.
Не змушуйте, щоб я на вирок ваш такий
До суду божого несла свій плач тяжкий.
І се життє моє, що через вас я маю,
Нещасним не робіть, не нівечте до краю.

Коли вже я свої надії загублю —
Із тим з'єднати ся, кого я так люблю,
То хоч одну мені ви ласку ще зробіте
І сьвіту в нелюбом, благаю, не вьажіте.
О не гнітіть мене вагою прав своїх,
Щоб я не вдіяла якийсь великий гріх.

Орг. (*почуває жаль*). Не треба якшати, як легкодухі люде.

Мар. Любіть же ви його, мені байдуже буде;
Кохайте, дайте все йому добро своє;
Як мало ще того, — додайте все мов;
Я згожу ся на те, я все віддам без болю,
Та сьрденька мого не дайте ви в неволю.
І краще в монастир дозвольте йти мені,
Нехай дотліють там мої останні дні.

Орг. Отсе-ж ті донечки: вже зараз і в черниці,
Як батько в голови їм вибива дурниці.
Але чим більше він нелюбий вам, то тим
Ще більш достойною з'явїть ся перед ним.
Убийте шлюбом сим до любощів охоту
І голову мою позбавте від клопоту.

Дор.

Орг. А тож!... Примовчуйте; ще не прийшов ваш день.

Щоб я вас більш не чув; мовчіть! ані телень!

Кле. Як що пораду ви не приймете вразливо...

Орг. Поради ваші всі — прегарнії на диво.

Вони розсудливі, я дуже їх люблю,
Але приймати їх, пробачте, не волю.

Ельм. (*до Орг.*) Дививши ся на вас, не тямлю, що до чого;
Не розумію я заслїплення такого.

Гаразд же ви йому себе запродали,
Коли й сьогодні ще нам віри не яли.

Орг. Простіть, я вірю в те, що бачуть власні очі.

Я знаю, боронить Даміса ви очі,
І ви бояли ся, щоб він не показав,
Як гидко скривдити сердешного бажав.

Нарешті ви були збентежені так мало,
Що вам повірити ніяк не випадало.

Ельм. Хиба-ж, як хто сказав, що нас посьмів кохать,
Повинна наша честь притьмом на івалт кричать?

Чи бути иньшої відповіді не може,
Як гайвом блискати, як лаятись негоже?

А я такі слова приймаю просто в жарт,
Чинити-ж вибухи, по мойому, не варт.

Чесноту я люблю, та лагідну, без крику;
Я не волю собі недоторканість дикую,

Що в зуби й пазурі невинність прибира
І за найменчу річ вам очі видира.

- Хай не карає Бог чеснотою такою!
Я буду вірною, не бувши сатаною.
І слово простее, але непривітне,
Зальотника не згірш від мене прожене.
- Орг.** Я тягну все, мене не збити в пантелику.
Ельм. Дивуюсь на таку невіру превелику.
Але як що сами побачите ви те,
Про що ми кажемо, чи віри поймете?
Побачу?
- Орг.** Так.
Ельм. Овва!
Орг. А що, як я здолаю
Ельм. Розкрити очі вам тим способом, що маю?
Плетіть!
- Орг.** Ну й чоловік! Одно мені скажіть...
Ельм. Коли не хочете, то віри нам не йміть,
А уявіть собі, що се могло-б тут бути,
Що ви могли-б те все побачити й почути, —
То що сказали-б ви про любого свого?
- Орг.** Сказав би... не сказав нічого-б, і того
Не може бути.
- Ельм.** Вже вас досить ошукали;
Доволі й ви мені брехнею дорікали.
Так отже залюбки в сій хаті, в сей же час
Поставлю сьвідка я — нікого-ж, тільки вас.
Орг. Гаразд. Побачу-ж я, піймавши вас на слові,
Чи ви обіцянку свою справдить готові.
- Ельм.** (до *Дор.*) Скажіть, щоб він прийшов.
Дор. Розумний він, глядіть, —
То може й у сильце так сплоха не влетить.
Ельм. Найлегше дурить нас людина, що нам мила.
До того-ж і пиха його затуманила.
(до *Дор.*) Пришліть його.
(до *Клеанта і Мар'яни*) А ви — вам вийти слід обом.

Сцена четверта.

Ельмира, Оргон.

- Ельм.** Поставмо так сей стіл, і скрийтеся під столом.
Орг. На віщо?
Ельм. Вам тепер сховати ся конечно.
Орг. Чого-ж під стіл?
Ельм. То що? примошуйтеся безпечно.
У мене в голові є думка, в тую-ж мить
Ви зрозумієте. Ну, діайте-ж, та сидіть
Тихенько так, щоб вас не чули і не зріли.

Орг. Вам потурати більш уже немає й сили,
Та ну, побачимо, який із вас митець.
Ельм. Переконаєтесь у всьому під кінець.
(*Оргонови, що вже під столом*)
Ви свідком будете дивачної розмови,
Та не турбуйтеся і не бентежте крови;
Не гнівайтесь на те, що я йому скажу,
Через розмову ту я правду покажу.
Коли на те пішло, я взяти мушу маску
І до облесника показувати ласку.
Стидку його любов я ніби-то прийму,
Одвагу виявить, спромогу дам йому.
Але я ради вас, та щоб його скарати,
Прихильність прибрану бажаю показати;
Тому скінчу я враз, як вдасться вам, що вас
Я добре впевнила і що скінчити час.
На вас лежати-ме жагу його спинити,
Як знайдете, що більш не можна попустити,
Що досить бачили, щоб правдоньки дійти
І що дружину вам пора оберегти.
Та власний інтерес ховати в вашій мочі...
Вже йде... Так ви-ж йому не кидайтесь на очі.

Сцена пята.

Тартюф, Ельмира, Оргон під столом.

Тарт. Мені сказали там, що звали ви мене.
Ельм. Я маю дещо вам одкрити потайне.
Замкніть же двері перш, ніж стану я казати,
Та гляньте, чи ніхто не може нас піймати.
(*Тартюф замикає двері і вертаєт ся*).
Такого лишенька не треба нам зовсім,
Яке нам трапилось недовго перед сим;
Тоді ми вкочили були по саму лию.
Боялась я за вас, так що й сказати не вмію.
Ви бачили, що я старала ся в той час
Даміса втишити, щоб він мовчав про нас,
Хоча пригнічена турботою мозю,
Не догадалась я те все назвати брехнею.
Та Бог не дав, щоб те скінчилось чимсь лихим,
І забезпечені ми більш, ніж перед тим.
Прогнала хвари всі нічна до вас шаноба;
Мій чоловік на вас не гляне вже зпід лоба.
Він з пльоток сьміючись такий нам дав наказ,
Щоб ми віходились до пари раз-у-раз.
Тому я й не боюсь, що мати-му нагану
За те, що з вами в-двох тут розмовляти стану.

Хоч може серце се занадто поспіша,
 Та знайте, що й моя горить до вас душа.
Тарт. Сієї мови я не здужаю збагнути :
Ельм. Ранійш доводилось од вас на те чути.
 Як що відмова та вас досі обража,
 Жіноче серденько — вам річ зовсім чужа.
 І ви не знаєте, що має розумітись,
 Коли ми почнемо так легко боронитись.
 Хоч ми й закохані, то почуття в той час
 Із соромливістю змагаєть ся ще в нас.
 Яке-б не мали ми правдивеє кохання,
 Ми все стидаєм ся отвертого визнання.
 І ми бороним ся, хоч видно по очах,
 Що наше серденько у вас уже в руках,
 Що тільки гонор нам шореткі слова диктує
 І що відмова та вам любовці віщує.
 Се дуже сьмиліве, що тут я визнаю
 І соромливість тим я скривдила свою,
 Але вже стало ся, що я вам се сказала...
 Скажіть, хіба-б же я Даміса зупиняла?
 Хіба-б я залюбки — згадайте се ще знов —
 Так довго слухала розмову про любов?
 Невже в речах таких була-б така прихильна,
 Як би від спочуття сама була я вільна?
 А чуючи про вас, що шлюб ви берете.
 Я відмовляла вас, не згодила на те.
 Щож мало значити таке моє вмовляння?
 Що мала я до вас прихильні почування,
 Що володіть сама бажала серцем сим,
 Що не хотіла ним ділити ся ні з ким.
Тарт. Добродійко, слова такі без краю мило
 Почути з любих уст, що серце полюбило.
 Повірьте, що мені солодкий мед сих слів
 Блаженства почуття по всій душі розлив.
 Подобати ся вам — то всі мої бажання,
 Задовольняти вас — найвище раювання.
 Але, прошу, нехай не в гнів то буде вам,
 Що трохи не дойму я віри сим словам.
 Я можу думати, що се слова лукаві,
 Аби пошкодити мені в весільній справі.
 Я, пані, навпростець, по щирости скажу,
 Що до сих слів тоді довіру покажу,
 Як ласки вашої, якої так жадаю.
 Не тільки на словах, а в дійсности дізнаю
 І віру зацеплю в душі своїй на вік,
 Що з ласки вашої я щасний чоловік.

Ельм. *(насмисне кашлянувши).*

Еге, які бо ви швидкі та нетерплячі;
Так хутко стратите всі почуття гарячі.
Я тут найкраще вам освідчення чиню,
Я так стараю ся, а вас не вдовольню...
Чи тільки вас тоді я ввєннити здолаю,
Як із прихильністю дійду вже аж до краю?
Тарт. Чим менше гідний хто, тим менше щастя жде
І на самі слова надій не покладе.

Щасливій доленьці ми віри не діймаєм,
Аж поки в дійсности щедрот її зазнаєм.
А я прихильности не заробив нічим,
Та якже вірити мені ознакам сим?

Ельм.

Ні, не впевню ся я на мову ні на яку,
Аж поки справжню ви дасте мені ознаку.
Який гарячий пал, що й перешкод не зна!
Як душу він мені збентежує до дна,
Як пута він кладе на серденько жіноче
І як потужно він бере собі, що хоче!
Чи й способу нема боротись проти вас
І ви вже не дасте спочинку хоч на час?
Але чи можна-ж так суворо намагатись
І разом усього так палко допевнятись?
Надуживаючи прихильні почуття
Тісі, що вже сил збулась до бороття.

Тарт.

Коли-ж приймаєте любов мою гарячу,
То чом певнішого я доказу не бачу?

Ельм.

Та якже зважусь я на те? а божий страх?
А небо, що у вас щоденно на устах?

Тарт.

Коли се страх, що нам не буде з неба згоди,
Я легко збавлю вас такої перешкоди;
Хай серця вашого не здержує вона.

Ельм.

Але небесний суд — то, кажуть, річ страшна.
Тарт. Я сьмішні сі страхи відразу вам розвію.

Вагання зняти всі я дуже добре вмю.
Так, небо деяких не дозволяє втіх,
Порозуміти ся-ж з ним можна в справах сих.
Така наука є, щоб, як потреба каже,
Вільніше попускать сумління, що нас вяже,
І вчинкам нашим злим оправданнє знайти,
Як що ми робим їх для чистої мети.

Ви потім навчитесь як слід сії науки,
А поки-що себе мені віддайте в руки;
Без ляку вдовольніть огонь бажань моїх,
А винний буду я й візьму на себе гріх.

(Ельмира кашляє дужче).

Ви кашель маєте.

- Ельм. Я страдниця, та й годі.
 Тарт. А чи не стане вам пастилька ся в пригоді?
 Ельм. Се кашель навісний, тепер уже мабуть
 Ніякі пастильки його не проженуть.
 Тарт. Се неприємна річ.
 Ельм. Така, що й не сказати.
 Тарт. Нарешті легко вам вагання геть прогнати.
 Ельм. Тут ваша таїна сховаєть ся на вік,
 Тарт. Дихе-ж не зло само, а рóвгонос і крик.
 Ельм. Скандал перед людьми вражає справді віру,
 Тарт. Але не в гріхом грішити потай-миру.
 Ельм. *(кашляє дужче і стукає об стіл)*.
 Я бачу, що мені вкоритись час прийшов
 І все віддати вам, що віддає любов;
 Що меншим коштом я не сьмію сподіватись
 Задовольнити вас і з вами сквітуватись.
 Се сумно вдіяти, по правді вам скажу,
 Я зовсім не-хотя переступлю межу;
 Але коли вже так ведуть мене до того,
 Як віри все не ймуть, не слухають нічого,
 Коли запевнитись бажають виразнійш,
 То вже послухаш людей і вдовольниш.
 Коли в сім по́слуху образа буде Богу,
 Зле буде з тим, хто звів мене на сю дорогу.
 І певно, що не я вину собі візьму.
 Тарт. Так, пані, я прийму; а про вину саму...
 Ельм. Прошу вас, відчиніть та визирніть із хати,
 Чи чоловіка там де небудь не видати.
 Тарт. І що вам за печаль журити ся за ним:
 Ми можем сям панком крутити як дурним.
 З таємних сих розмов радіє він без міри,
 Коли-ж побачить що, то всеж не пійме віри.
 Ельм. Дарма; ви всеж таки, прошу я вас, підіть,
 Та за дверима скривъ гарненько повірніть.

Сцена шеста.

Орґон, Ельмира.

- Орґ. *(вилазючи зпід стола)*.
 Отсе скажу! Чи хто видав таку личину!
 Я аж не тямлю ся, я в гніву тут загину.
 Ельм. А ви вже й вилітали? Так що се? жарт для вас?
 Іще ховайте ся, бо зовсім ще не час.
 Чекайте до кінця, щоб знати в-очевидки,
 А не звіряйте ся на всякі прості слідки.
 Орґ. Чи некло бачило тварину більш гідку!

Ельм. О Боже! на щож так судити на швидку!
 Ні, дайте впевнити вас, та вже тоді й гнівить ся;
 Не поспішайте так, бо можна помилить ся.
(Ельмира становить Оргона за собою).

Сцена сема.

Тартюф, Ельмира, Орґон.

Тарт. *(не бачучи Оргона).*

Сприяє все мені задля моїх утіх.

Я добре обдививсь по закутках усіх:

Нікого там нема, і з думкою ясною...

(В той час як Тартюф наближаєть ся простягнувши руки, щоб обняти Ельмиру, вона відхиляєть ся і Тартюф бачить Оргона).

Орґ.

Заждіть, не кваптесь так з любовною жагою,

І серденька свого так дуже не паліть.

Ага! сьвята душе! вже годі нас дурить!

Як легко спокуша вас біс до злого вчину!

Ви сватали дочку, а зводили дружину.

Я все не розумів, до чого ви йдете

І ждав, що скажете ви щось зовсім не те,

Але вже з дослідом дійшлось тепер до краю

І більше доказів я мати не бажаю.

Ельм. *(до Тарт.)* В тім, що зробила я, для мене честь мала,
 Але до сього я примушена була.

Тарт. *(до Орґ.)* Як! ви вже певні!

Орґ.

Ну, без крику; не вгинайтесь,

І зараз же мені в будинку вибирайтесь.

Тарт.

Але замір...

Орґ.

Не час розмовам про замір;

Вам треба зараз же покинути сей двір.

Тарт.

Се вам іти відсіль, хоча ви й горді, пане;

Будинок мій, нехай про се відомо стане,

І я вам покажу, що ся крутя гидка

І сварка ся мене ні трошки не зляка.

Що ганючи мене не легко дійдуть справи,

Що в мене спосіб є розбити плян лукавий,

За небо скривджене помститись і скарать

Тих, що тепер мене так вигнати хотять.

Сцена осьма.

Ельмира, Орґон.

Орґ.

Про що він тут казав? і що се визначає?

Е.

Боюсь я, далєбі; так, жарту в сім немає.

Ельм.

Як?

Орг. Помилку свою побачив я з сих слів.
Той запис на мій дім клоцоту наробив.
Ельм. Який там запис?
Орг. Так, се діло вже пропало,
Та й иньша річ мене турбує ще чимало.
Ельм. Що знов?
Орг. Дізнайтесь. Але загляну в мить,
Чи певна скринька там у хаті ще стоїть.

Д І Я П Я Т А.

Сцена перша.

Оргон, Клеант.

Кле. Куди ви біжите?
Орг. Чи знаю-ж я!
Кле. До ладу
Було-б, гадаю, перш усім зійтись на раду
І в сій пригоді щось намислити гуртом.
Орг. З сією скринькою збентеживсь я цілком.
Про иньше тяжко так не міг би я журить ся.
Кле. То певно в скриньці тій поважна тасмиця?
Орг. Сю саму скриньку мій нещасний друг Аргас
На схованку до рук віддав мені в той час,
Як утікав; ми з ним найбільшу приязнь мали.
Він говорив мені, що там лежать шпартгали,
Його-ж добро й життя залежало від їх.
Кле. На віщо-ж віддали ви їх до рук чужих?
Орг. Се сталося так: моє сумління винне в тому.
Якось признав ся я про се тому гидкому;
Як став же радить він, то я вже й сам знайшов,
Що краще скриньку ту віддати йому на схов,
На те, щоб відректись найменший нав я клобіт,
Як би за скриньку ту взяли мене на допит,
І щоб сумління вже свого не боячись,
Незгідно з правдою я міг заприсягтись.
Кле. То кепсько; так мене, принаймні, се вражає.
Орг. Той дар і тайна та, яку від вас він має, —
Коли вже щиро вам сказати погляд свій, —
Ви в необачности замислили своїй.
Ви віддались йому довірою такою:
Сеї чоловік держить на вас готову зброю
І гнівати його — то небезпечна річ.
Вам треба-б лагідно його позбута з пліч.

- Орг.** І він здавався мені таким сьвятим та божим,
А в серці був таким нещирим і негожим!...
Як старця я тоді приняв його й пригрів!...
Ні, вже вікаюсь я тепер сьвятих людців.
Я їх стрівати-му гидливістю страшною
І буду задля їх найгіршим сатаною.
- Кле.** Еге, отсе вже в вас палкий занадто гнів;
Ваш рósсуд лагідний за вітром полетів.
Правдивий розум вам не робить більш прислугу;
З одної крайности ви кинулись у другу.
Ви помилку свою побачили в сей час,
Що щирість брехана приваблювала вас;
Але не бачу я потреби, щоб ви впали
Ще в більшу помилку і першу тим справляли,
Змішавши в один гурт нікчому-брехуна
З людиною, яка неправди в вік не зна.
Вас одурив шахрай, з одвагою такою,
Бундючним виглядом і міною пісною, —
То вже здасться вам, що всі такі як сей,
Що вже побожности нема проміж людей.
Такі дурні думки безбожні можуть мати,
А вам годилось би чесноту відіряняти.
Не кваптесь полюблять людину в одну мить;
У сьому ділі ви серединою йдїть:
Личині прибораній шаноби не давайте,
Але й побожної душі не ображайте.
Коли-ж не можна вам без помилок таких,
Тоді вже краще ви впадайте в перший гріх.

Сцена друга.

Оргон, Клеант, Даміс.

- Дам.** Чи справді, батьку, той шахрай на вас чигає,
Від вас усе добро в непамять повертає?
І в гидості своїй, що будить правий гнів,
З чесноти вашої на вас же сітку силів?
- Орг.** Так, сину, і душа моя болить без краю.
- Дам.** Ага! ну, то йому я вуха повтинаю.
З напасником таким багати ся не час;
Мій клопіт, щоб його прийняти геть од вас,
Я задавлю його, то швидче буде справа.
- в.** От так, як бачите, говорить молодь жвава.
Вгамуйтеся трошечки і втиште гнів палкий;
Ми під таким царем і вік тепер такий,
Що не насильство нам у справі допоможе.

Сцена третя.

Пані Пернель, Орґон, Ельмира, Клеант,
Марьяна, Даміс, Дорина.

П. Перн. Що се? я чую, тут таке страшне, негоже!
Орґ. Се новина, що їй оттут я сьвідком був.
Як бачите, собі подяки я здобув
За клопоти; приняв злиденного як брата,
Притулком, захистом йому стає ся хата,
Що дня він гойности мові зазнає,
Я дав йому дочку і все добро своє, —
А зрадник сей гидкий наважив ся неситий
На гріх стидкий мою дружину спокусити.
Та не спинила ся на тому тварь гидка:
За все мое добро мене-ж тепер ляка,
І хоче зруйнувать мене, — бо має зброю,
Що сам я дав йому довірою дурною, —
Із дому вигнати, де я його приняв,
І в злидні кинути, в яких його я взяв.
Нещасний!

Дор.**П. Перн.**

Сину, я не можу няти віри,
Щоб мати він схотів такі гидкі заміри.
Як!

Орґ.**П. Перн.**

Людяи праведнии завидують усі.

Орґ.

Але скажіть, куди ведуть розмови сі,
Матусю?

П. Перн.

Живете ви Бог-зна по якому
І бачу я, що він не милій тут нікому.

Орґ.

Чи сеж стосуєть ся до речі? як і чим?

П. Перн.

Вже-ж я казала вам нерав іще малии:
Чеснота на землі що дня терпить напасти;
Хоч заздросні помруть, то заздросчан не впасти.

Орґ.

Чи з тим, про що в нас річ, тут звязок може бути?

П. Перн.

Вам сто дурних казок про його налетуть.

Орґ.

Кажу-ж — я бачив сам усе на власні очі.

П. Перн.

Створіння заздросні злоречити охочі.

Орґ.

Я буду лаятись. Адже-ж кажу я вам,
Що той гидкий його злочин я бачив сам.

П. Перн.

Злосліві язики насіють скрізь отрути
І захисту від їх ніде не може бути.

Орґ.

Ви неподобну річ якусь вераєте.
Я бачив, бачив сам, очима бачив те;
Що зветь ся: бачив сам. Як треба ще казати?
Товкти по сто разів? за чотирьох кричати?

П. Перн.

О Боже! найчастійш нас дурить зверхній вид;
На те, що бачим ми, звірати ся не слід.

- Орг.** Я лютий!
- П. Перн.** Підозрінь дурних ми стільки маєм,
І добрі вчинки алом так часто виясняєм!...
- Орг.** То милосердем я повинен вияснять,
Що він хотів мою дружину цілувать?
- П. Перн.** Не можна-ж так людей судити без причини;
Добути треба-б вам невіійший факт провини.
- Орг.** До ката! Якже ще впевнятись більш я міг?
Чи ждати мав, щоб він на очах тут моїх
Почав... От ще скажу таке, що не подоба.
- П. Перн.** В його душі одна пречистая жадоба;
І я не уявлю ніяк того в думках,
Щоб він одважив ся на той непевний шлях.
- Орг.** Я аж не тяплю ся. Як би мені не мати
Були ви, Бог зна, що я міг би вам сказати.
- Дор.** По правді стало ся, добродію; ви нам
Не вірили тоді, — тепер не вірять вам.
- Кле.** Ми гратимо свій час на зовсім марну зваду,
А треба-б нам тепер знайти собі пораду.
Не спімо, бо на нас чигає той шахрай.
- Дам.** Чи в безсоромности сягне він аж за край?
- Ельм.** Я думаю, що з ним боротись нам не сила,
І вже тепер його невдячність зрозуміла.
- Кле. (до Орг.)** Не вірте ви йому; у його спосіб є
Справдити проти вас напасництво своє.
І в меншим засобом хитрун меткий заплута
Лукавством, підступом людину кожну в пута;
З тією-ж зброєю, що має він на вас,
Його дражнити вам зовсім було не час.
- Орг.** Се так, та щож робить? Допік мені сей клятий,
І я не міг ніяк свій правий гнів стримати.
- Кле.** Від серця хочу я, щоб згода хоч якась
Між вами обома на ново почалась.
- Ельм.** Не знала я, що він такую має зброю,
А то не завдала-б такого неспокою.
- Орг. (побачивши Лояля).**
А сей чого прийшов? довідайтесь, підіть.
Я саме в настрою з ким небудь говорити!

Сцена четверта.

Ті самі, Лояль.

- Лояль (до Дорини, в глибині сцени).**
Добрідень, сестронько; зробіть, прошу, кохана,
Щоб з паном бачитись я міг...
- Дор.** Он гості в пана;
Навряд, щоб бачити його вдало ся вам.

- Ло.** Я тут найменшої турботи не завдам.
Не з неприємною прийшов я новиною,
І ви радіти-ме спізнавши ся зі мною.
- Дор.** Як звати вас?
- Ло.** Скажіть ви тільки, що для справ
Прегарних пан Тюртюф сюди мене прислав.
- Дор.** (до *Орг.*) Добродія сього, що так говорить мило,
Прислав сюди Тартюф. До вас він має діло,
Що, каже, буде вам приємше.
- Кле.** (до *Орг.*) Щож, прийміть;
Побачиш, що воно, й що буде говорить.
- Орг.** Він може схоче нас до згоди навертати.
Якії-ж почуття я мушу виявляти?
- Кле.** Вам треба здержати насамперед свій гнів
І прислухати ся до миротворних слів.
- Ло.** (до *Орг.*) Привіт вам. Небо хай алодумців ваших агубить.
І, як бажаю я, нехай вас Бог полюбить.
- Орг.** (до *Кл.*) Сей любий вступ моім відповідає думкам
І згоду хоч якусь уже віщує нам.
- Ло.** Родину вашу всю я змалку звик любити,
Отцєви-ж вашому нагоду мав служити.
- Орг.** Добродію, простіть той сором мій, що я
Не знаю, хто ви єсть і як вас на імя.
- Ло.** Доялем я зовусь. З Нормандії похожу.
Я пристав судовий і сям хвалитись можу.
Отсе вже сорок літ пролинуло часу,
Як сей приємний труд почесно я несу.
З дозволу-ж вашого прийшов я ознаймити,
Що певний присуд ви повинні вдовольнити.
- Орг.** Як! ви прийшли!...
- Ло.** Заждіть; нема чого кричать:
Се тільки акт, щоб ваш будинок одібрать,
Вас викнути всіх і кожну річ рухома
І дати вільний пляц властители дому.
Зо всею пильністю, в неодволючний час.
Як! вигнати мене!...
- Орг.** Так, милий пане, вас.
Бо домови сьому, як знаєте самі ви,
Ласкавий пан Тартюф халяїи є правдивий.
По силі запису, що вже в руках моїх,
Тенер один він пан мастків сих усіх.
Все списано як слід; не можна сперечатись.
На безсоромність сю нам треба дивуватись.
- Дам.** Ся справа не до вас, і я кажу не вам.
Ло. Я до добродія; він єсть розсудний сам;
Він звик поводитись, як добрі, чесні люде,
І проти присуду змагати ся не буде.

- Орг.** Але...
- Ло.** Так, певний я: за цілий міліон
Ви не захочете повстати на закон,
І згодитесь самі, як чесная особа,
Щоб я прикази міг справдити як подоба.
- Дам.** Ой, пане пристає, вже скоро мій ціпок
Спізнає, чи тонкий ваш чорний жуванок.
- Ло. (до Орг.)** Нехай ваш син мовчить, а ні — то вийде з хати.
Бо шкода на папір усе те викладати
І протокол на вас писати, як би слід.
- Дор. (на бік).** Він привіщем Лояль, — та не лояльний вид.
- Ло.** Із добримися людьми ласкавий я без міри,
І всі мої тепер, добродію, заміри —
Щоб прислужитись вам і втіху принести;
А иньшого могли-б такого ви знайти,
Який не двигнений моїми почуттями,
Далеко гірш, ніж я, поводив ся-б із вами.
- Орг.** Що ж можна гіршого зробити ще для нас,
Як в хати вигнати?
- Ло.** На те я дам вам час,
І аж до завтрього не буду поспішати
Той приказ проти вас, добродію, сповняти;
А тільки ночувать прийду в будинок сей
Тихенько, лагідно, із десятима людьми.
Для форми-ж зводите, як будете лягати,
Мені прислати ключ від вашої кімнати.
Я відпочинок ваш сю ніч обороню
І зайвих прикростей ніяких не вчиню,
А завтра вранці ви, добродію, не гайтесь
І враз же з усім начинням вибирайтесь;
Людей, щоб помогти виноситись, я дам.
Я їх чимало взяв, щоб прислужитись вам.
Прихильности ще більш ні в кого-б не знайшли ви;
Як бачите, до вас я дуже милостивий,
То й ви шануйте ся, по правді все робіть
І перешкод мені не важте ся чинить.
- Орг. (на бік).** Від щирої душі готовий я віддати
Червінців добрих сто, які ще можу мати,
Та тільки щоб могли хоч раз, та до смаку,
По пиці луснути тварину сю гідку.
- Кля. (до Орг.)** Мовчіть, не псуйте гірш.
Зухвальство невбагнене!
Не видержу, бо вже рука свербить у мене.
(до Лояля). Мосьпане, бачу я, що спина в вас така,
Що не завадило б дознати їй ціпка.
Скарать вас міг би я, не стерпівши образи.
Голубко, на жінок теж пишуть ся указы.

- Кле.** Уже, добродію, те все скінчити час.
 Давайте сей папір, та й не турбуйте нас.
Ло. До зобачення. Бог нехай вас звеселяє.
Орг. Тебе-ж, з тиж, хто тебе прислав, нехай скарає.

Сцена пята.

Оргон, пані Пернель, Ельмира, Клеант,
 Марьяна, Даміс, Дорина.

- Орг.** Що, мамо, — бачите? чи правду я казав?
 З почину знать, яких нам треба ждати справ.
 Чи зрадництво його спізнали ви, як треба?
П. Перн. Я аж не тяжлю ся і наче впала з неба.
Дор. (до Орг.) Ви дурно скаржитесь і злим його звете:
 То не лихий замір, а почуття сьвяте.
 До ближніх маючи в душі любов єдину,
 Він знає, що добро нераз псує людину,
 І мавши жаль забрав усе, щоб одвернуть
 Те все, що робить вам тяжкою праву путь.
Орг. Мовчіть, я раз-у-раз вам мушу се казати.
Кле. Погляньмо-ж ми, яку вам раду можна дати.
Ельм. Підіть, оповістіть, який невдачний він.
 Всю силу запису злавав його злочин.
 І як дознають ся, який він єсть неправий,
 То не справдять ся вже замір його лукавий.

Сцена шеста.

Оргон, пані Пернель, Ельмира, Клеант,
 Марьяна, Даміс, Дорина, Валер.

- Вал.** Добродію, смутну я звістку вам несу,
 Та лихо не стоїть і мало в нас часу...
 Є в мене приятель, ми стали з ним братами.
 Він зна гаразд про те, що я турбуюсь вами,
 І добре мисливши він те відкрив мені,
 Що як урядник мав держати в тайні.
 І саме от тепер листа такого пише,
 Що вам конечно річ тікати найскорійше.
 Шахрай, що панував над вами довгий час,
 Дійшов до короля і набрехав на вас,
 І дав йому до рук якісь такі шпартали,
 Що від державного злочинця ви дістали:

- Проти повинностей підданицьких своїх
 Ви ніби-то взялись переховати їх.
 Подробиць тих провни не змів би я сказати,
 Але вже приказ є, щоб вас арештувати.
 Та ще для певности доручено йому
 Доглянути, щоб вас посаджено в тюрму.
 Таки облудних прав своїх допевнивсь клятий
 І ваше все добро зумів опанувати!
- Кле.** Одно я вам скажу: людина — звір лихий.
Орг. Коли забаритесь, вас жде кінець сумний.
Вал. Мій повіз тут стоїть; тікати мами змогу;
 А от вам десять сот червінців на дорогу.
 Не гаймось. Бачите, як метко він стріля.
 Рятунок вам один — тікати відсіля.
Орг. В безпечнім місці я вас добре заховаю
 І сам поїду в-двох із вами аж до краю.
 Ви так турбуєтесь! я стільки мав од вас!
 Та дякувати вам, знайду я иньший час.
 І щиро стану я тепер молитись Богу,
 Щоб відслужитись вам послав мені спромогу.
 Прощайте-ж ви, глядіть...
- Кле.** Тікайте вже, а ми,
 Що треба діяти, все зробимо сами.

Сцена сема.

Тартюф, Поліцай, пані Пернель, Оргон, Ельмира,
 Клеант, Марьяна, Валер, Даміс, Дорина.

Тарт. (*хочає Оргона*).

Заждіть, добродію, не кваптесь так тікати;

Тепер близенько вам іти відсіля до хати:

Арештувати вас король наш наказав.

Орг.

Так от що, зраднику, мені ти готував!

Останній твій удар мене зганяє з сьвіту

І ни ти завершив злобу свою неситу.

Тарт.

Спокійно ганьбу сю душа моя знесе;

Я ради Господа навчивсь терпіти все.

Кле.

Чи бач — терпливости його межі немає.

Дам.

А як він Господа мерзений зневажає!

Тарт.

Не зможе зпал ваш зворушити мене,

І від повинности мене не відхитне.

Мар.

Ви сим бажаєте хвали собі здобути

І служби кращої для вас не може бути.

Тарт.

Почесна служба та, що дана від влади,

Яка вповажніда мене прийти сюди.

Орг. Але чи ти забув, що тільки через мене
Ти поліпшити міг життя своє злиденне?
Тарт. Я знаю, чим мені могли ви помагати,
Але про короля найперш я мушу дбати;
Сії повинности сьвятої права сила
В душі моїй цілком подяку заглушила;
І я на жертву тим високим почуттям
І друга, й рід увесь, і сам себе віддам.
Ельм. Брехун!

Дор. Як хитро він собі препиші шати
Пристроїв з тих речей, що треба шанувати!
Кле. Коли вже в вас така велика щирість є,
Як кажете, й вона вам приводом стає, —
То чом же з нею ви ранійш не показались,
А вже — як зводили сю пані та й піймались?
Чому ви з звісткою пішли до короля
Тоді вже як Оргон прогнав вас відсіля?
Про инші речі я не став би вам казати —
Що все своє добро схотів він вам оддати;
Але-ж ви кажете: злочинець він, — про те
Любісінько дари від його берете.

Тарт. (до *поліц.*) Прошу вас, перервіть ви сю крикливу мову.
І докінчіть свою повинність урядову.

Пол. А справді, довго я її не докінчав;
Язик ваш саме в час про теє нагадав.
То щоб скінчити в раз, ходім лише зо мною
В тюрму, що буде вам оселею новою.
Тарт. Хто? я?

Пол. Так, пане, ви.

Тарт. За віщо-ж се в тюрму?

Пол. Не вам я поясню, за віщо се й чому.
(до *Орг.*) Добродію, верніть ви спокій знову в груди.
Живем ми під царем, що не терпить облуди,
Під тим царем, який читати в серці звик;
Його не ошука облесливий язик.
Великим серцем він докладно все тлумачить
І кожну річ дрібно в правдивім сьвітлі бачить;
Не спокушаєт ся душа його нічим
І в крайність не впада він розумом твердим;
Чеснота перед ним довічну славу має,
Та сявом своїм його не засліплює;
Всіх правих любить він, але-ж у серці й гнів
Страшний розпалює, як бачить брехунів.
Його ніхто-б не зміг так легко одурити
І тонші хитроці зумів би він розбити.
Відразу короля ясний і бистрий суд
Збагнув, що в сій душі єдиний тільки бруд.

Він був прийшов, щоб вас злочинцем показати,
 Та й зрадив сам себе (в сім кару божу знати!)
 І виявив, що він шахрай відомий нам,
 Якого вже король під иньшим знав імям.
 Гидких його подій така велика сила,
 Що груба книжка їх напевно-б не вмістила.
 Наш найяснійший пан обурился в той час,
 Як зроумів його невдячність проти вас,
 А вчинок сей новий до иньших долучив він,
 Прийти-ж за ним сюди для того доручив він,
 Щоб бачити, куди його ще занесе
 Нахабність, та щоб він вернув вам знову все.
 Так хоче він, щоб ви від мене знов дістали
 Напері ті, що ви нікчемному давали;
 Контракт, що вашими мастками всіма
 Обдарував його, король тепер лама,
 І пробачав вам лихе поступовання
 В той час, коли ваш друг здобув собі вигнання.
 Сии платить вам король за те, що колись
 Ви за права його так щиро піднялись,
 І тим покажує, що над надію всяку
 Уміє за добро складати щиру дяку,
 Що про заслуги він до віку пам'ята
 І що скорійш лихе в непамять поверта.
 Спасибі-ж Богови!

Дор.

П. Перн.

Ельм.

Мар.

Орг. (до *Тартюфа*, котрого поліцай веде з хати).

Ну, що, розбійнику!...

Мов сьвіт мені підняв ся.

Як добре стало ся!

Ніхто й не сподівав ся.

Сцена осьма.

Пані Пернель, Оргон, Ельмира, Марьяна,
 Клеант, Валер, Даміс, Дорина.

Кле.

Ой, братіку, мовчіть

І гідности своїй образи не чиніть.

Покиньте ви того нікчемного злій долі;

Тепер уже й без вас він касть ся доволі.

Бажайте краще ви, щоб серце навернуть

Він знову міг тепер на праву, чесну путь,

Щоб справив він життя, неправди відцурав ся,

Та правий суд царський змякшити постарав ся.

А ви з подякою шідіть до короля,

За те, що він таку нам радість наділя.

Орґ.

Се так. Ходім скорійш; до ніг його внадімо
Й ва все його добро хвалу йому складімо.
А потім, справивши сей обовязок свій,
Годить ся взятись нам до другого мерщій,
Щоб долецьку ясну придбали в чеснім шлюбі
Марьяна та Валер — коханці наші любі.

КОНЕЦЬ.

